

KÍNA: NYERSANYAG- ÉS ENERGIAPIACOK. EGYÜTTMŰKÖDÉSI ÉS KONFLIKTUSMEZŐK MAGYARORSZÁG SZÁMÁRA

Hugyecz Attila

Bevezetés

Egyre gyakrabban olvashatunk arról, hogy a nyersanyag- és energiapiacokon 2003 óta jelentős változások következtek be. Ennek legnyilvánvalóbb jele a világpiaci nyersanyag- és energiaárak jelentős emelkedése, ami a világ szinte minden országára kínálatoldali inflációs nyomást okoz. A jegybankok e helyzetet nehezen kezelik, a kamatszint növelése a GDP növekedésének lassulását okozza, e nélkül azonban nehezen tartható kordában az infláció.

A nyersanyagok¹ világpiaci árainak növekedésében 2003-tól több tényező is szerepet játszott. Az egyik az, hogy a második évezred utolsó két évtizedében a nyersanyagok relatív alacsony árai miatt a kitermelők nem eszközöltek megfelelő mértékű beruházásokat, ezért a kínálat viszonylag rövid időn belül nem növelhető. A másik az amerikai dollár gyengülése a főbb devizákkal, így az euróval és a jennel szemben (a nyersanyagok világpiaci árai dollárban denomináltak). A harmadik okot a fejlődő, iparosodó országok, mindenekelőtt Kína és India egyre növekvő kereslete szolgáltatja. Utolsóként említhető az amerikai jelzálogpiaci válság, amely megrengette az értékpapír-piacokba vetett bi-

¹ A tanulmányban a „nyersanyag” szóba – külön jelölés hiányában – a bányászati termékeket és az energiahordozókat is beleértjük.

zalmat, s a világ nyersanyag-piacai felé terelte a befektetőket. Az egyes nyersanyagok piacán (pl. kőolaj) további okok is említhetők.

Jelen tanulmányban mindenekelőtt azt vizsgáljuk, hogyan alakul(t) Kína nyersanyagpiaci kereslete, milyen tendenciák rajzolódnak ki a jövőre nézve. Az energiaforrások és a legfontosabb bányászati termékek piacát vesszük górcső alá, így nem foglalkozunk az egyébként figyelmet érdemlő élelmiszerpiaci termékekkel (kakaó, banán, tea, kávé, gabonafajták, hús, tojás, szója stb.), a fával és a gyapjú piacaival sem.

Vizsgálataink fő célja, hogy vázoljuk, melyek azok az együttműködési és konfliktusmezők, amelyek Kína világpiaci előretörése okán Magyarországra számára figyelmet érdemelnek. A tanulmány ezért mindenekelőtt a kínai nyersanyagkeresletet és -felhasználást mutatja be, s keresi a hazánk számára értékes kapcsolódási lehetőségeket, s felderíti az esetleges konfliktusmezőket.

Az első fejezet ezért a globális nyersanyagpiacokkal foglalkozik, különös tekintettel Kína szerepére. A második fejezet termékenként mutatja be Kína legfontosabb nyersanyagait, azok keresletét, kínálatát, külkereskedelmét és felhasználását. A harmadik fejezetben vázoljuk az esetlegesen konfliktushoz, érdekütközéshez vezető területeket, valamint az együttműködési lehetőségeket, szektorokat. Az utolsó fejezetben összefoglaljuk a hazánk számára hasznos következtetéseket.

1) A globális környezet

A kitermelő iparágak csak kis szerepet vállalnak a globális működőtőke-áramlásokban, azonban ez nem volt mindig így.² A 20. század elején az FDI jó része ezekbe az iparágakba áramlott, mely jelezte a nagy vállalatok nemzetközi terjeszkedését, s gyarmati befolyásuk növekedését. A TNC-k célja a bányászati termékek feletti közvetlen hatalom megszerzése volt, hisz feldolgozóiparuk és az infrastruktúraépítésekhez kapcsolódó iparágak nagy mennyiségű nyersanyagot igényeltek. A terjeszkedés a nagy válság idején is folytatódott. A második világháború után több, nyersanyagban gazdag állam függetlenné válásával, valamint az OPEC létrejöttével több országban államosították a kitermelő iparágakat, s a kitermelő iparágakba

² A fejezet megírásában nagy segítséget nyújtott az UNCTAD kiadványa: World Investment Report 2007, Transnational Corporations, Extractive Industries and Development, 2007, New York és Genova.

irányuló FDI aránya érezhetően csökkent. A kitermelő iparba áramló FDI arányának teljes FDI-áramláson belüli csökkenése folytatódott a 90-es években is, egészen 2003-ig, a jelenleg (2008) is tartó nyersanyagár-robbanás kezdetéig, amikor újból növekedésnek indult (1990:11%, 2000:7%, 2005:9%).³

Jóllehet a nyersanyagpiacokra irányuló FDI forrásai leginkább (2005:95%) a fejlett országok, olykor egyes jelentős, átalakuló gazdaságok kiáramló működő tőkéje is jelentős szerepet tölt be. Kína esetében 2003-2004-ben a teljes kiáramló működő tőke rendre 48 és 33 százaléka a kitermelő iparágakba áramlott. Igaz, 2005-re az érték 14 százalékra súlylyedt, abszolút értéke így is meghaladta az 1 milliárd dollárt.⁴ 1990 és 2006 között a világszerte a kitermelőiparba beruházott működő tőke háromnegyede az olaj- és gáziparba áramlott. A kitermelő szektor FDI áramlásai több esetben összeolvadások és felvásárlások pénzügyi hátterét jelentik. A tartósan magas nyersanyagáraknak köszönhetően a szektor jövedelmezősége és így a felvásárlások is várhatóan folytatódnak majd.

Néhány tényező arra utal, hogy tartósan magas árak strukturális változás következményei. A keresleti oldalon Kína és India gazdaságai éppen az átalakulás nyersanyag-intenzív szakaszában vannak, ami a nyersanyagkereslet hosszú távú növekedését okozhatja. A kimerülő források egyre folyó kiaknázása új, drágábban kitermelhető lelőhelyek felé tereli az ágazat szereplőit, a kőolaj esetében pedig egyre inkább növeli az instabil közel-keleti térséggel szembeni függőséget, ami szintén árfelhajtó tényező. A növekvő állami szerepvállalás a szektorban olyan politikai tényezőket eredményez, melyek egyre nagyobb hatással vannak a termelési döntésekre, s korlátozhatják a TNC-k ásványi nyersanyagokhoz való hozzáférését. Más szerzők azonban annak az álláspontjuknak adnak hangot, hogy a jövőt illető kereslet-előrejelzések túlzóak, s az árak akár a kitermelés határköltségeinek szintjére is csökkenhetnek.⁵ Rövid távon igen valószínű, hogy az árak magasak maradnak, középtávon azonban beérnek az évezred elején megvalósított kitermelő beruházások, sőt a magas árak láttán a beruházási tervek még bővíthetnek is, s enyhülhet a kínálat oldali szűkösség. Ez mindazonáltal csak 2010 után következhet be. A hosszú távú áralakulás az új felfedezések, a bányák és mezők kimerülése és a kereslet függvénye. A jövőben rendelkezésre álló kitermelési lehetőségek azonban költségigényesebbek, ezért az árak hosszú távon is magasak maradhatnak.

³ World Investment Report, 2007, pp. 100.

⁴ UNCTAD: FDI/TNC adatbázis: www.unctad.org/fdistatistics

⁵ World Investment Report, 2007, pp. 91.

A kitermelő iparágakat számos sajátosság jellemzi. A legtöbb fejlődő országban – kivéve Kínát és Indiát, ahol a hazai termelést jórészt fel is használják – a kitermelő ipar elsődlegesen exportorientált tevékenység, mely jelentős bevételeket termel, ugyanakkor munkahelyteremtő és tovagyűrűző hatásai nem jelentősek. Az iparág környezeti hatásai és kockázatai jelentősek, a kitermelt kincsek nem megújuló források, sok esetben stratégiai fontosságú nyersanyagok. Katonai, ipari és fontos lakossági célokat szolgálhatnak. Az energiahordozók terén az energiabiztonság követelménye emeli a nyersanyagokat stratégiai jelentőségűekké. Az állami szerepvállalás ezért jelentős a szektorban, különösen a kőolaj- és földgázszektorban. A nyersanyag-kitermelés tőkeintenzív. Egy-egy projekt beruházásigénye több milliárd dollárra is rúg, ezért vagy állami vállalatok nyújtanak segítséget a kitermelésben, vagy – különösen a legkevésbé fejlett államok esetén, ahol hiányzik a szükséges finanszírozási forrás – tőkeerős TNC-k odacsalogatása jelent megoldást.

A kitermelés sok esetben igen komoly műszaki kihívást is jelent. Különösen a kőolaj és a földgáz kitermelése ütközhet technológiai akadályokba, ez esetben is inkább a nyílt vízi (offshore) és mélytengeri fúrások követelnek komoly szaktudást és technológiát.

A piaci kockázatokat (és ezáltal a költségeket) növeli, hogy a beruházások beérési ideje igen hosszú. A nyersanyagkutatás akár tíz évbe is telhet, a bánya kiépítése szintén évekig húzódhat. A kutatás sikertelen is lehet, amennyiben azonban sikeres, akkor is piaci (a kereslet és az árak bizonytalansága), technológiai és politikai kockázatok (bányászati törvények módosítása, államosítások) is fellépnek. Siker esetén azonban igen jól megtérül a befektetés.

A kitermeléshez külföldi társaságok több formában férhetnek hozzá. Az olaj- és gázpiacon a koncessziók adományozása, a közös vállalatok létesítése, kitermelési egyezmények (PSAs, production sharing agreements) és szolgáltatási szerződések kötése a bevett formák. 2007-ben a PSA-k a legjellemzőbbek (a kitermelés több mint 50%-át fedik le). A jellemző formátum országról országra változik: Kínában a fémek bányászati termékek kitermelését kb. 15 százalékban végzik legalább 10 százalékban külföldiek által birtokolt társaságok, a kőolaj- és földgáz-kitermelésben azonban részesedésük mindössze 3,4 százalék (2005).⁶

A 60-70-es években végbemenő globális államosítási hullám a 2000-es évekre visszafordult, s sok, fémek ásványok kitermelésével foglalkozó társaság magánkézbe került. Kína kivételt képez ez alól, a kitermelés jó részét itt még állami társaságok irányítják. A globális piacon azonban domináns

⁶ *Ibid.*, pp. 105–106.

a magánkézben lévő társaságok túlsúlya. A fémés bányászati termékek piacán működő cégek nemzetköziesedettségük foka ásványonként és üzletáganként (nyersanyagkutatás, kitermelés, feldolgozás) is igen különböző.

Nem kivétel azonban Kína abban, hogy a fejlődő országok nagy olaj- és gázipari társaságai egyre inkább globális szerepre törnek. 2005-ben a CNOOC (kínai), CNPC/PetroChina (kínai), Lukoil (orosz), ONGC (indiai), Petrobras (brazil), Petronas (malajziai) és a Sinopec (kínai) cégek együttes külföldi termelése 528 millió hordó olajegyenérték volt. A CNPC (China National Petroleum Corporation) több mint tíz idegen országban termel olajat és földgázt, a Sinopec több mint öt külföldi országban van jelen termelésével. 1995 és 2005 között a CNPC tizzel növelte az általa érintett országok számát, a Sinopec hattal. Néhány fejlődő, illetve átalakuló ország energetikai társasága nagy összegeket fektetett be külföldön olaj- és földgázkitermelésbe 2005–2006-ban. A kínai CNPC a koreai nemzeti olajtársasággal (KNOC), az orosz Lukoillal, a malajziai Petronasszal és az üzbég Uzbekneftgasszal hozott létre közös konzorciumot az észak-üzbég földgázmezők kitermelésére. Peruban szintén a kínai CNPC (45%) létesített konzorciumot az argentin Pluspetrollal (55%) az ország legnagyobb olajmezejének kitermelésére. A feltörekvő országok (állami) olaj- és gázipari társaságai erejük növelése érdekében néha szövetségre lépnek. Így tett a kínai CNPC és Sinopec a FÁK országaiban, Kazahsztánban, Azerbajdzsánban, Türkmenisztánban és Latin-Amerikában (pl. Ecuadorban) is. A nagy kínai állami olajtársaság (CNPC) Iránban, Venezuelában és Szudánban is, a (77%-ban állami tulajdonú) Sinopec pedig Kolumbiában és Oroszországban is alakított közös vállalatot helyi vállalkozásokkal. Néhány, különösen kínai és indiai állami energetikai társaság olyan országokban is képes volt befektetni, ahol más nagy, magánkézben lévő olajtársaságok nem. Utóbbiakra esetleg szankciók vonatkoznak, esetleg saját kormányuk tiltotta meg nekik az abba az országba való befektetést, esetleg a célországot sújtó ENSZ szankciók miatt tilos a belépés számukra. Ilyen országok Üzbegisztán, Irán, s Szudán is, mely a kínai olajtársaságok egyik jelentős külföldi olajtartalékát jelenti. A CNPC tengerentúli upstream (kitermelési) és downstream (finomítási) befektetései közül messze a szudáni a legnagyobb. Iránban a CNPC, a Petronas (Malajzia), az olasz ENI, s a francia Total is jelen van. A kínai társaságok egyre szívesebben vállalkoznak downstream beruházásokra is, például Szudánban, Kuvaitban és Szaúd-Arábiában is.

A nyersanyagpiaci tevékenységek kibővítésének több hajtóereje is van.

Az upstream üzletágba való befektetést a (I) természeti erőforrások keresése motiválja. A TNC-k 3 okból kereshetnek erőforrásokat: (1) a downstream tevékenységeik (finomítás, olvasztás, feldolgozás) erőforrás-

igényeit kívánják kielégíteni, (2) a nyersanyagot közvetlenül értékesíteni kívánják akár a hazai, akár a nemzetközi piacokon, és (3) anyaországaik nyersanyag-stratégiai követelményeiknek kívánnak eleget tenni. Az első ok a nyersanyagotózsde kialakulásával veszített jelentőségéből, a másik kettő továbbra is fontos tényező. Ázsiai, így kínai és indiai vállalatok számára a hazai piac diktálta nyersanyagigények kielégítése a legfőbb külföldi piacra lépési hajtóerő.

A (II) piackeresés, mint a külföldi terjeszkedés motiváló tényezője inkább a downstream üzletágban jellemző, különösen olyan társaságokra, amelyeknek székhelye nyersanyagban gazdag országokban van. Kuvaiti, orosz és szaúdi cégek a downstream üzletágba való befektetéssel bővítik tevékenységeiket, s fölöznek le a finomítás és feldolgozás során keletkező profitot. A két üzletág között a profitok ingadoznak, a diverzifikáció így kisimíthatja a profitingadozásokat.

A (III) hatékonyságnövelés szintén leginkább a downstream üzletágban sarkall külföldi befektetésekre. A termelési költségek jelentősen változhatnak országról országra, ezért érdemes az ércek feldolgozását esetleg a kitermelés közelében elvégezni. A nyersanyagok szállítási költségei ezzel megspórolhatók, igaz, a méretgazdaságosság előnyei inkább a nagyfogyasztó országokban aknázható ki igazán, s ez sokszor nem esik egybe a kitermelő országokkal.

A (IV) stratégiai eszközök (know-how, technológia) keresése inkább az újonnan piacra lépő szereplők számára jelent terjeszkedési okot. Ezzel teszi lehetővé a teljes vertikum integrálását a vállalatba, s új piacot szerezhetnek (más cégek felvásárlásával). A feltörekvő gazdaságok (pl. Kína) állami tulajdonú bányatársaságaik számára a stratégiai eszközök keresése sokkal közvetlenebb szerepet játszhat, mint a hagyományos TNC-k FDI-beruházásai esetén. Az állami vállalatok tulajdonosa (a kormány) befolyásolhatja a vállalati döntéseket, ami ahhoz vezethet, hogy a társaság által kitermelt nyersanyagok nem kerülnek a nemzetközi piacra, hanem közvetlenül és azonnal az anyaország nyersanyagraktárait gazdagítják. A kormány akár megszabhatja, hogy a társaság mely országoknak értékesítheti készleteit, s ez geopolitikai és külpolitikai feszültségekhez vezethet. Kína és a nemzetközi közösség esetében a döntések állami befolyásolása a konfliktusok egyik fő forrása, ezért erre később még részletesen kitérünk.

A nagy, kínai, nyersanyagszektorban szereplő vállalatok jórészt állami tulajdonban vannak. Ez sokszor előnyt jelent a globális piacon, hisz a társaság pénzügyi biztosítékokat, olcsó, esetleg kamatmentes hiteleket kaphat az államtól, az anyaország stratégiai céljai (pl. energiabiztonság) elérése érdekében pénzügyi források állhatnak rendelkezésére, nagyobb kockázatot is vállalhatnak, sőt, élvezik az anyaország politikai támogatását, s ki-

használhatják az anyaország jó diplomáciai kapcsolatait. Mindez torzítja a világpiacon versenyt, s ellenérzéseket vált ki a magánkézben levő többi szereplőtől. A kínai és indiai társaságokat is arra ösztönzi kormányuk, hogy növeljék külföldi szerepvállalásaikat, s a kitermelési jogokért cserébe legyenek hajlandóak non-core tevékenységeket is vállalni. Így történhetett meg, hogy 2006-ban a kínai CNPC 4 olajkutatói és kitermelési jogot kapott Nigériában, amiért cserébe 4 milliárd dollárért újjáépít egy helyi finomítót, épít egy vízerőművet és egy vasúti pályaszakaszt is.

Az állami tulajdonlás olykor azonban hátrányokat is hordoz magában. Ezeket a társaságokat sokszor fejőstehénként használják az anyaországban, s az újbóli befektetésre fenntartott eszközeiket megnyirbálják. Kínában nem áll fenn ez az eset, a cél a nyersanyaglelőhelyek minél gyorsabb és biztosabb lekötése, a kínai cégek terjeszkedése.

2) Kína és a nyersanyagok

2.1. A kínai nyersanyag-politika és a világ egyes térségei

Az elmúlt évek jelentősen megnövekedett nyersanyagkeresletének kiváltó oka a feltörekvő országok, mindenekelőtt Kína gyors gazdasági növekedése, amelynek keresletével a kínai kínálat nem tudott lépést tartani. A kínai GDP-növekedés a hivatalos adatok szerint néhány éve tíz százalék körül ingadozik. A nemzetközi nyersanyagpiacokon Kína ennek megfelelően olyan mennyiségben vásárol nyersanyagot, hogy az szűk keresztmetszetek kialakulásához és az árak növekedéséhez vezetett.⁷

A kínai gazdasági növekedés kulcskérdése, hogy a termeléshez szükséges nyersanyagok beszerezhető-e. Jól látják ezt a kínai döntéshozók is.

Kína néhány éve Afrikára figyel, amit a kínai elnök, Hu Csin-tao külföldi útjai is jeleznek. 2003-as hivatalba lépése óta már többször is tett kitérőt Afrikába, a 2007. év eleji útja azonban nem nevezhető kitérőnek: 12 napot töltött az afrikai kontinensen, s 8 országban tett látogatást. Az, hogy kis és kevésbé jelentős országokat is felkeresett (Seychelle-szigetek), jelzi, hogy a kínai vezetés nem csak néhány kiválasztott országgal kívánja kapcsolatait erősíteni, hanem a teljes kontinensre veti szemét. Az elsőrendű érdekek a gazdasági és külkereskedelmi kapcsolatokat. Közel 10 százalé-

⁷ Az egyéb árfelhajtó tényezőket lásd a bevezetésben!

kos éves növekedés hosszú távon szükségessé teszi nemcsak a nyersanyag-ellátás biztosítását, hanem új és új értékesítési piacok felkutatását is. A nyugati világ országaival folytatott kereskedelem egyre nehezkesebb, Kína előretörése sok országban a fenyegetettség érzetét kelti. Az afrikai kontinensen 2006-ban 10 ország ismerte el Kínát piacgazdaságnak, s ezzel lehetővé tette a kölcsönös áruforgalmat, aminek az eredményét már 2006-ban is jól láthattuk: a kereskedelem volumene 2005-höz képest a két régió (Kína és Afrika) között 40 százalékkal nőtt, s elérte az 55 milliárd dollárt.⁸ Mivel Kína a világ második legnagyobb olajfogyasztója, Szudán a látogatás során stratégiai célpont volt. Kínai társaságok már a 90-es években bevásároltak a szudáni olajpiacon, s már a kitermelés több mint 40 százalékát ellenőrzik. A darfúri válság azonban Kína érdekeit is veszélyezteti.

Sok afrikai ország üdvözlöli, hogy Kína a fekete kontinens számára nemcsak fontos árukat kínál, hanem hogy számos ország infrastruktúrájának építésében is részt vesz, kedvező kamatozású hiteleket bocsát rendelkezésre, s hogy millió dolláros nagyságrendű hiteleket enged el egyes országok számára. Sok ország számára Kína az egyetlen forrás, hogy hozzájusson a szükséges árukhoz és tőkéhez, hisz a Nyugat elfogadhatatlan politikai viszonyok miatt megtiltotta az országba történő exportot. Természetesen Kína sem jó szándékból vállal részt Afrika támogatásából: az egy Kína elv melletti kiálláson kívül elvárja ezektől az országoktól, hogy – sokszor az USA és az európai államok óhajaival ellentétben – Kínát támogassák a nemzetközi szervezetekben, mindenekelőtt az ENSZ-ben.

Azt is jó szemmel nézik Afrikában, hogy Kína következetesen tartja magát a más ország belügyeibe való beavatkozás elvéhez, s a hiteleket és a fejlesztési segélyeket nem olyan feltételekkel nyújtja, mint több nyugati ország. Kína szemet huny a korrupció felett, a demokratikus elvek és az emberi jogok megsértése felett, s nem várja el az sem, hogy a támogatás célországja tartsa magát a Washingtoni konszenzusban foglalt elvekhez.

Kína elkötelezettsége Afrika iránt sokrétű. Kínai társaságok Kamerunban infrastruktúraprojekteken és az agrárszektorban tevékenykednek. Kamerun gyapjút és fát exportál Kínába, cserébe cipőt, traktorokat, elektronikai berendezéseket kap Kínától. Ezen kívül gazdasági szakemberek és diplomaták kölcsönös cseréjét és képzését is megvalósítják. Libériában a kínai elnök 2007-ben egy malária elleni központot nyitott meg, Mozambikban egy mezőgazdasági technológia pilotprogramját indította útjára. Ugyanebben az évben Zambiában egy közös gazdaságfejlesztési övezetet

⁸ Anna Guhl: Pekings Strategie zielt auf Öl und diplomatische Unterstützung, in Neues Deutschland, 2007. február 1., URL: <http://www.uni-kassel.de/fb5/frieden/regionen/China/afrika3.html>, letöltés: 2007. december 15.

nyitott meg, amelyben egy kínai fém- és bányászati vállalat rézolvastó kohót épített 200 millió dollár értékben.

Kína természetesen visszautasítja a neokolonializmus nyugati érveit. Noha Kína Afrikából származó importja 75 százalékban nyersanyagokból áll,⁹ a kapcsolatok nem korlátozódnak nyersanyagokban gazdag országokra, vagy nyersanyagimportra. Kína számos infrastruktúrális beruházást valósít meg, s kisebb, kevésbé jelentős, akár kockázatosabb országban is hajt végre befektetéseket.

A kínai elnök 2006-ban is járt Afrikában. Szaúd-Arábiai látogatása után folytatta útját a fekete kontinensre, s leginkább olajügyekben illetékes országokat keresett fel. Nem véletlen, hisz Kína külföldi olajbeszerzésének közel 80 százaléka származik a régióból (Közel-Kelet és Afrika), s az iráni konfliktus miatt Kína a szaúdi és afrikai régióban is biztosítani szeretné az olajszállítmányok folyamatosságát. 2004-ben például a kínai Sinopec olajtársaság kapott olajkitermelési jogokat a nigériai partok mentén. A legnagyobb konkurens, az USA nagy bánatára Kína – a már említett, belügyekbe való be nem avatkozás hangoztatott elvének köszönhetően – egészen jó fogadtatásra lel Afrikában és a Közel-Keleten is. Így Angolában, Szudánban, Szaúd-Arábiában és Iránban is örömmel fogadják, s befektetési lehetőségeket is biztosítanak számára. Pekingben úgy vélik, 2010-ben a nyersolaj 20 százalékát Afrikában termelik majd ki, ezért sietnek hosszú távra lekötni a kitermelési jogokat. Az Afrikából származó olajimport az elmúlt években kétszámjegyű növekedést mutatott.

A nyersanyagokért nem csak Afrikában csapnak össze az érdekek, hanem Közép-Ázsiában is. Kína erősen törekszik olajvezetékek építésére, hogy hozzáférjen a Kaszpi térség és a közel-keleti országok nyersanyagaihoz. Az Egyesült Államok megpróbál a kínaiak érvényesülésének gátat szabni, ezt a célt jól szolgálja az amerikai katonai jelenlét (Irakban és Afganisztánban), valamint az amerikai olajtársaságok működése is a térségben. Kirgizisztánban is sikerült az USA-nak erőteljes bázist kiépítenie, Üzbegisztánban azonban nem járt sikerrel.¹⁰ Az amerikai előretörés azonban sérti Oroszország érdekeit is. Az orosz fél ezért mindent megtesz annak érdekében, hogy a kaszpi-tengeri térség energiahordozói ne amerikai csővezetékeken keresztül, az orosz vezetékhalózat megkerülésével jusson el a legnagyobb fogyasztókhoz. Putyin, egykori orosz elnök ezért késznek mutatkozott, hogy a Kaszpi-tenger kőolaj- és földgázvagyonát a térség orszá-

⁹ Anna Guhl: Öl-Diplomatie auf höchster Ebene, in Neues Deutschland, 2006. április 25., URL: <http://www.uni-kassel.de/fb5/frieden/regionen/China/oel.html>, letöltés: 2007. december 15.

¹⁰ Albert A. Stahel: Russische Geopolitik und der Iran, in Strategische Studien, Insitut für Strategische Studien, 2007. október 24., Wädenswil.

gai között felosszák, mely térséghez ugyanakkor Irán is hozzátartozik. Irán Oroszországhoz kötése nagyban csorbítja az amerikai befolyást a térségben, s ezzel meghatározhatja a közép-ázsiai térség jövőjét, s az energiaszállítmányok irányát is.

Kína mindenekelőtt a Közel-Kelet stabilitásában érdekelt, s mivel Oroszországgal egyelőre nem sikerült megegyeznie kőolaj-, vagy földgázvezetékek építéséről, erősíti kapcsolatát Kazahsztánnal, valamint Iránnal is. A kínai előretörést segíti, hogy a nagy kínai olajtársaságok jórészt állami tulajdonban vannak, s a beruházási döntések során nem csak gazdasági, hanem politikai, stratégiai érdekek is meghúzódnak a háttérben.

Kína előretörése Latin-Amerika legtöbb országában is kedvező fogadtatásra lel, hiszen a kínai nyersanyagimport magasabb világpiaci árakat eredményez. A 90-as évek közepe óta a kereskedelmi kapcsolatok erőteljesen fejlődnek, s Latin-Amerika egyre fontosabb stratégiai exportórré válik Kína számára. A beáramló tőkére ráutalt latin-amerikai országok a kínai elköteleződésben az USA-tól és az Európától való függés csökkentésének lehetőségét is értékelik. Különösen a baloldali kormányok találják meg Kínában Amerika ellenlábását, amelynek segítségével az USA befolyását korlátozhatják. Pozitívumként említendő az is, hogy Kína előretörése a latin-amerikai piacokon egyben azt a lehetőséget is megnyitja, hogy Közép- és Dél-Amerika országai bejussanak a hatalmas méretű kínai piacra.

A gazdasági kapcsolatok persze sokszor más előnyökben is megnyilvánulnak az érintett országok számára. Kína támogatja például Brazília törekvését, hogy állandó helyet kapjon az ENSZ biztonsági tanácsában, s így volt ez Venezuela esetében is, itt azonban nem állandó helyről volt szó, és nem is sikerült Venezuelát a biztonsági tanácsba juttatni.

Kissé ziláltabbak Kína kapcsolatai azokkal a latin-amerikai országokkal, amelyek gazdasága nagyobb részben ipari termékek, így textíliák, ruházati cikkek és elektronikai termékek exportjára épül. A Kína által okozott egyre erősödő verseny a hasonló gazdasági struktúrájú országok exportját mindenekelőtt a latin-amerikai régió számára oly fontos észak-amerikai exportpiacon nehezíti meg. A verseny ugyanakkor nem csak az exportpiacon erősödött meg, hanem Latin-Amerika belső piacain is. Az észak-amerikai piac kiszolgálására kialakult bérmunka-üzemek a közép-amerikai országok fontos iparágáiban tevékenykednek. A kínai konkurens termékek megjelenése óta azonban Mexikóban, Hondurasban, Guatemalában és El Salvadorban egy sor ilyen jellegű üzemet zártak be.¹¹ Kína ezen a piacokon kizorító erőként jelent meg, s további probléma, hogy a

¹¹ Rolf Mützenich: China und Latein-Amerika: Brückenschlag zwischen ungleichen Handelspartnern.

nyersanyagárak emelkedése a termeléshez használt alapanyagok árát ezen országok számára is megemelte.

A fogadtatás tehát vegyes, s Latin-Amerikában gondolkodnak is azon, hogy megvonják Kínától a piaczgazdasági státuszt, ám Kína ekkor várhatóan csökkenti importját a régióból. A szójakvóták csökkentésének felvillanása különösen Argentínát rémisztette meg, hisz Kína a szója- és szójából készült termékek piacán Argentína legfőbb importpartnere.

Kínát gyakran emlegetik úgy, mint új világhatalom, s nem csak gazdasági, hanem politikai befolyása is folyamatosan növekszik. A kínai vezetés azonban gyakorta hangsúlyozza, hogy Kína fejlődő ország. Teszi ezt annak ellenére, hogy már az 1950-es évek óta fejlesztési és katonai segílyeket is nyújt, s hogy a világ 3 legnagyobb gazdasága közt tartjuk számon. Kína azonban nem törekszik külpolitikájában vezető szerepre a fejlődő országok között, szinte kizárólag gazdasági érdekeire koncentrál, s nem kíván versenyre kelni az Egyesült Államokkal sem. Sőt, megpróbál elkerülni mindenféle konfliktust az USA-val, legnagyobb kereskedelmi partnerével. Ez azonban nem akadályozza meg Kínát abban, hogy nyersanyagigényének kielégítése érdekében élénk gazdasági és diplomáciai kapcsolatot tartson fenn Venezuelával, Iránnal és Zimbabwével is. A WTO tagjaként Kína nem csak a kereskedelmi rendszer szabályaira támaszkodik, hanem hatalmas piacának vonzerejét veti be, hogy bilaterális vagy regionális szabadkereskedelmi egyezményeket kössön nyersanyagban gazdag országokkal. A nyersanyagbeszerzési lehetőségekért cserébe Kína termékpiacait is megnyitja a külföldi áruk előtt.¹²

Külpolitikájában Kína nemcsak az USA-val, hanem az Európai Unióval is összeütközésbe kerül. E két világpolitikai szereplő és donor kereskedelmi és fejlesztéspolitikáját ugyanis az emberi jogok betartásának, a demokráciának, az átláthatóságnak, a korrupció elleni küzdelemnek és a jó kormányzás kritériumainak rendeli alá. Kína ezzel szemben nyersanyag- és energiapolitikájával csak ellátásbiztonságát tartja szem előtt, s minimalizálni kívánja a nemzetközi nyersanyagpiacokon való részvételét, s az afrikai országok fejlődésének fenntarthatóságának semmiféle jelentőséget sem tulajdonít. A kritikát is visszautasítja Kína, miszerint fegyverekért, katonai technológiákért, valamint olcsó hitelekért cserébe, valamint politikai befolyása bevetésével olaj- és gázforrásokat vásárol ezekben az országokban. A nyugati államok nem a két régió külkereskedelmét vélik problematikus-

¹² Sven Hansen: China und der Süden, 2007, URL:

http://www.inkota.de/index.htm?http://www.inkota.de/publik/index.htm?http://www.inkota.de/publik/ibrief/index.htm?http://209.85.135.104/search?q=cache:MZhEGlIen7cj:www.inkota.de/publik/ibrief/137_hansen.htm+chinas+rohstoffdiplomatie&hl=hu&ct=clnk&cd=6&gl=hu, letöltés: 2007. december 15.

nak, hanem a kínai viselkedésnek azt a formáját, amellyel a kínai fél alá-ássa a Nyugat fejlesztéspolitikai sikereit (és az EU stratégiai érdekeit). Kritikus továbbá, hogy az olcsó kínai termékek (textíliák, gépek, berendezések) az afrikai piacokat rombolják, a helyi termelőket kiszorítják, s a társadalmi-gazdasági konfliktusokat tovább szítják. A fejlett világ ezért fokozottan aggódik az afrikai kontinensről kiinduló migráció megélénkülése miatt, ami a Franciaországban, Spanyolországban és Olaszországban is belpolitikai feszültségeket kelt. A kínai-afrikai kapcsolatok természetesen pozitív hatásokat is kiválthatnak a fekete kontinensen, de az aktív kínai nyersanyag(kül)politika által okozott problémákat nem szabad szem elől téveszteni.

A jövőben az Európai Unió (és tagállamai) valamint a Kína közötti kapcsolatokat egyre gyakrabban fogják tarkítani politikai-gazdasági konfliktusok. A két régió érdekei, törekvései a világ egyre több pontján fognak találkozni, sőt, ütközni, ami konfliktusokat, de együttműködési lehetőségeket is szül majd.

2.2. A nyersanyagok szállítási útvonalai

A szállítási útvonalak biztosítása sarkalatos kérdés. Az Afrikából érkező kőolaj 90 százaléka hajón érkezik. A vízi szállítást rendszerint nemzetközi szállítványozó társaságok bonyolítják le, a kőolajszállítmányok 80 százaléka az Indiai-óceánt a Dél-Kínai tengerrel összekötő Malaka-szoroson keresztül érkezik.¹³ Ez a fenyegetettség érzését kelti Kínában, ugyanis ennek esetleges lezárása elvágná az Afrikából Kínába irányuló kőolajszállítmányok útját. Ezt megelőzendő Kína megpróbálja növelni a csővezetékes és vasúti szállítás jelentőségét. Ez okból várható, hogy Kína Iránnak és a közép-ázsiai térségnek a jövőben is fontos szerepet szán majd az energiaimportban. Szaúd-Arábia tervbe is vette már egy Pakisztánon át Kínába futó csővezeték megtervezését, s Irán is tárgyal Kínával egy csővezeték kiépítéséről.

Az afrikai és közel-keleti szállítmányok egy lehetséges alternatív (vasúti és csővezetékes) szállítási útvonala Mianmar és Pakisztán. A tervek szerint 2009-re elkészül a mianmari kikötővárost, Szitvét a kínai Kunming városával összekötő, kőolaj és földgáz szállítására is alkalmas csővezeték. Ezzel

¹³ Den Frieden militärisch stützen, in Marburg Kompakt, Studentenkreis Politikwissenschaft, 2008. március, URL: http://www.studienkreis-terrorismusforschung.de/pdf/marburg_kompakt_maerz_2008_den_frieden_militaerisch_schuetzen.pdf, letöltés: 2008. június 15.

enyhíthető a Malaka-szoros által keltett fenyegetés, hisz az afrikai és közel-keleti energiaszállítványok az andamán-tengeri kikötővárosban (Szitvében) csővezetékbe táplálhatók.¹⁴

A Kínába érkező első határt átszelő csővezeték 2006 májusában lépett üzembe, kapacitása 200.000 hordó/nap (ez közel 10 millió tonna olaj szállítását teszi lehetővé évente, az import 2007-ben 163 millió tonna volt), ezt 2010-ig tervezik megkétszerezni. Az orosz Transneft 2006 áprilisában kezdett egy 4188 km hosszú csővezeték megépítésébe. A vezeték útvonala: Tayshet – Skovorodino – Nahodka (ahonnan Japánba hajózzák a kőolajat). Ebből épül majd ki valószínűleg egy leágazás Tacsing felé. Oroszország egy megállapodása értelmében 2006-ban legalább 15 millió tonna olajat szállított vasúton Kínának. Orosz szakértők szerint a vasúti szállítás kapacitása évi 30 millió tonna lehet.

Kína stratégiai olajkészletek felhalmozását is szem előtt tartja. Ezeknek feltöltése azonban a magas világpiaci árak láttán akadályokba ütközik, s csak tovább szűkíti az olajpiac szűk keresztmetszeteit. Mindenesetre 2008-ig 725 millió dollárért 4, összesen mintegy 100 millió hordó kapacitású tározó megépítését tervezték. Ez 35 napra mentesíti Kínát az import alól. A tervek szerint 2010-ig a stratégiai készleteknek 50 napra, 2020-ig pedig 90 napra kell emelkedniük.¹⁵ A kínai Nemzeti Fejlesztési és Reform Bizottság szerint a 90 napnyi tartalék azonnali felhalmozása nem gazdaságos, mivel Kína Németországgal és Japánnal ellentétben olajfogyasztásának felét saját maga termeli ki.¹⁶ A tározók építéséről folynak tárgyalások például Iránnal is.

A földgáz szerepe Kínában még csekély, az energiamixben alig játszik szerepet, a fogyasztást hazai termelésből elégítik ki. 2006 márciusában Putyin, volt orosz elnök két csővezeték építéséről, és évi 60-80 milliárd köbméter földgáz szállításáról írt alá megállapodást Kínában. Egy részben elkészült vezeték már szállít földgázt Kína északnyugati részébe. Erre csatlakoztathatók majd további kelet-szibériai földgázlelőhelyek.

Az első LNG (cseppfolyósított földgáz) fogadására alkalmas terminál 2006 májusában kezdte meg működését, kapacitása 3,7 millió tonna évente, azóta már több építése is folyamatban van.¹⁷ AZ LNG-szállítma-

¹⁴ China receives first oil delivery via Mekong river, in Go Kunming, 2007. január 2., http://www.gokunming.com/en/blog/item.php?blog_id=151, letöltés: 2008. június 15.

¹⁵ Matthias Eifert – Andreas Oberheitmann – Paul Suding: Chinmas Energieverbrauch 2005, in China aktuell, 2007, No. 1.

¹⁶ Wu Zongzhi: Setting some aside, in Beijing Review, 2004. 11. 11.

¹⁷ Bundesagentur für Außenwirtschaft: Energiewirtschaft VR China 2006, Peking, 2007. április 2., <https://www.bfai.de/DE/Content/SharedDocs/Links-Einzeldokumente->

nyok leginkább Ausztráliából és Indonéziából érkeznek. Kína jelenleg nem nettó földgázimportőr, ez valószínűleg csak 2010-ben következik majd be. E terminálok szerepe a jövőben várhatóan felértékelődik.

A kínai haditengerészet fejlesztésének egyik célja a nyersanyagszállítványok tengeri útvonalainak biztosítása.

2.3. A kínai nyersanyagimport

A kínai gazdaság hatalmas, ez már önmagában is nagy nyersanyagigényre enged következtetni, azonban erőteljes növekedése a globális nyersanyagfogyasztás tendenciáit is előrevetíti. Kína nyersanyagfogyasztása a következő 15 évben is változatlanul hatalmas lesz, az ehhez kapcsolódó nyersanyagimport pedig tovább nő majd. A gazdaság növekedésével a hatalmas ország azonban nemcsak érc és energiahordozók importjára szorul majd, hanem a mezőgazdaságilag hasznosítható földterületek zsugorodásával egyre több élelmiszer importja is szükségessé válik majd. A Deutsche Bank elemzése szerint a kínai import 2020-ig évente kétszámjegyű növekedést fog mutatni.¹⁸ Ennek forrása a gazdaság folytatódó iparosodása, s a növekvő jövedelmek. Kína nyersanyagkeresletéből leginkább Afrika és Latin-Amerika húz majd hasznot. A két régió kereskedelmi összefonódása Kínával az elmúlt 10 évben jelentősen nőtt, az Afrikából származó import négyeszeresére, a Latin-Amerikából származó duplájára nőtt.

A következőkben a legfontosabb nyersanyagok kínai külkereskedelmét vesszük szemügyre. Azért foglalkozunk a külkereskedelemmel, mert a kínai importigény növekedése az a tényező, amely ösztönzést ad a kínai vezetésnek, hogy diplomáciájával egyes nyersanyagban gazdag országokat megnyerjen magának, s bányák termelését akár évtizedekre lekösse. Ezáltal érdekei a világ többi fogyasztó országáéval, így hazánkéval, s az Európai Unióéval is ütközhetnek.

Datenbanken/fachdokument,templateId=renderSE.html?flident=MKT20070329141555&source=Google&sourcetype=SE

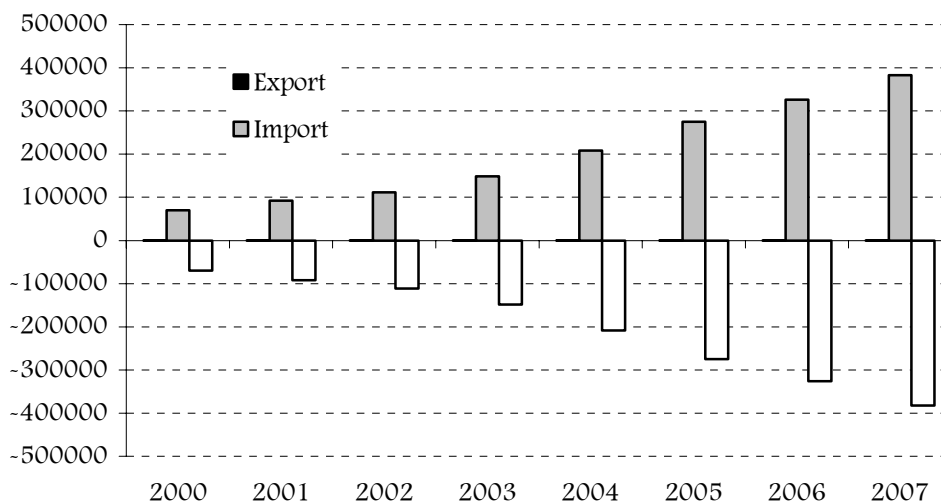
¹⁸ Tamara Tinh – Silja Voss – Steffen Dyck: Chinas Rohstoffhunger, Auswirkungen auf Afrika und Latein-Amerika, in China Spezial, Deutsche Bank Research, Frankfurt am Main, 2006. június 30.

2.3.1. A nem energiahordozó nyersanyagok

Vasérc

Kína a világ legnagyobb vasércimportőre, a világ vasércimportjának mintegy 43 százalékát Kína vásárolja föl. A kereslet növekedése folyamatos, s mivel vasércexport jóformán nincs, az import értelmezhető egy az egyben nettó importként is. A vasércet leginkább a gyorsan növekvő nehézipar használja. Az elmúlt években rohamosan emelkedett a kínai vas- és acélfogyasztás, ezt szolgálja a hatalmas vasércimport. A jövőben várható, hogy a kínai vasércigény tovább nő, ugyanakkor az acélipar kiépülésével a növekedés csökkenő tendenciájúvá válhat. A legfőbb beszerzési források között Ausztráliát, Brazíliát és Indiát nevezhetjük meg. Dél-Amerikai exportőrként említhetjük még Perut és Venezuelát. Ez utóbbi két ország Iránnal és Oroszországgal együtt 2000-ben még nem szerepelt a kínai import forrásországai között. Az afrikai kontinensről nem sok vasérc érkezik Kínába.

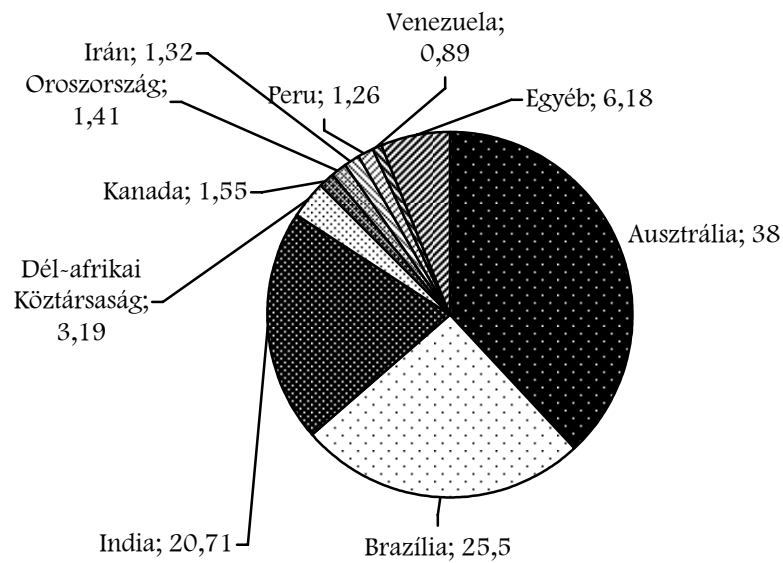
I. ábra
A vasérc külkereskedelme Kínában, 2000–2007
(ezer tonna)

Forrás: UN Comtrade adatbázis, valamint National Bureau of Statistics of China: China Statistical Yearbook, 2005, 2006, 2007, CD-ROM¹⁹ és saját számítások.

¹⁹ Az adatok Hongkong, Tajvan és Makaó adatai nélkül értendők. Ezek kimaradása azért nem csorbítja a képet, mert nyersanyagimportjuk az adott nyersanyag kínai importjának mindössze 0,001-0,002 százalékát (!) teszi ki.

2. ábra
A kínai vasércimport forrásai, volumen alapján, 2007-ben
(százalék)

Forrás: mint az 1. ábránál.

1. táblázat
A vasérc beszerzési forrásai Kínában 2000-ben és 2007-ben

	2000			2007	
	Ezer tonna	Részarány %		Ezer tonna	Részarány %
Ausztrália	32750	46,81	Ausztrália	145483	38,00
Brazília	14815	21,17	Brazília	97612	25,50
India	10996	15,72	India	79269	20,71
Dél-afrikai Köztársaság	8040	11,49	Dél-afrikai Köztársaság	12231	3,19
Peru	1733	2,48	Kanada	5931	1,55
Kanada	459	0,66	Oroszország	5394	1,41
Új-Zéland	316	0,45	Irán	5040	1,32
Vietnam	314	0,45	Peru	4815	1,26
Venezuela	134	0,19	Venezuela	3395	0,89
Egyéb	414	0,59	Egyéb	23668	6,18
Teljes import	69971	100,00	Teljes import	382838	100,00

Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

A kínai vasércimport 2000 és 2007 között (értékben) 18-szorosára nőtt, 2006-2007 között ez 61 százalékkal növekedett. Ennek köszönhető, hogy Kína ma a világ vasércimportjának közel feléért felelős. Az import-hányad csökkenése a kínai termelés felfutásának köszönhető, amire szükség is van, hisz Kína 2006-ban a világ vasérctermelésének felét használta fel.

2. táblázat
Kína szerepe a világ vasércpiacán

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Import (millió USD)	2502,8	2769,1	4856,2	12699,1	18379,5	20913,2
Import változása (előző év=100)	n.a.	110,64	175,37	261,50	144,73	113,79
Világimport (millió USD)	12818,4	13040,5	16833,5	29470,1	40668,7	47319,7
Világimport változása (előző év=100)	n.a.	101,73	129,09	175,07	138,00	116,35
Részesedés a világimportból (%)	19,53	21,23	28,85	43,09	45,19	44,20
Import (ezer tonna)	n.a.	n.a.	148120	208090	275230	326300
Export (ezer tonna)	n.a.	n.a.	0	0	0	0
Import-Export, nettó import	n.a.	n.a.	148120	208090	275230	326300
Kínai termelés (ezer tonna)	n.a.	232619	261085	310105	420493	588171
Fogyasztás (nettó im- port+kínai termelés)	n.a.	n.a.	409205	518195	695723	914471
Importhányad (im- port/fogyasztás) (%)	n.a.	n.a.	36,20	40,16	39,56	35,68
Világtermelés (ezer tonna)	n.a.	1117000	1237000	1371000	1554000	1810000
Kína részesedése a világ fo- gyasztásából* (%)	n.a.	n.a.	33,08	37,80	44,77	50,52

Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.; British Geological Survey: World Mineral Production 2002-2006, Nottingham, 2008, valamint National Bureau of Statistics of China: China Statistical Yearbook, 2005, 2006, 2007, CD-ROM, saját számítások.

* Rendelkezésre álló adatok hiányában ez az érték a kínai fogyasztás és a világtermelés hányadosát mutatja. A világtermelés és világfogyasztás közötti különbség csak a tartalék-készletek változásának mértéke, ami több éves időtávon elhanyagolható, ezért számításunk nem vezet téves eredményre.

Hasonló tendenciát vázolhatunk fel a többi, vas- és acéliparban használt nyersanyagok, így a mangánérc, az ólomérc és a krómérc kínai keresletéről. Kína a világ mangánércimportjának mintegy 43 százalékáért, az ólomércimport 32 százalékáért és a krómércimport 54 százalékáért felelős.

Mangánérc

A mangánérc importkereslete teljes egészében nettó importként jelenik meg. Az importhányad folyamatosan nő Kínában, s az alábbi táblázat azt is jelzi, hogy Kína egyre nagyobb szeletet harap ki a világ mangánérc-fogyasztásából.

3. táblázat
Kína szerepe a világ mangánércpiacán

	2003	2004	2005	2006
Import (ezer tonna)	2850	4650	4580	6210
Export (ezer tonna)	0	0	0	0
Import - Export, nettó import	2850	4650	4580	6210
Kínai termelés (ezer tonna)	4600	5500	6000	6000
Fogyasztás (nettó import + kínai termelés)	7450	10150	10580	12210
Importhányad (import/fogyasztás) (%)	38,26	45,81	43,29	50,86
Világtermelés (ezer tonna)	24200	28400	29500	31200
Kína részesedése a világ fogyasztásából* (%)	30,79	35,74	35,86	39,13

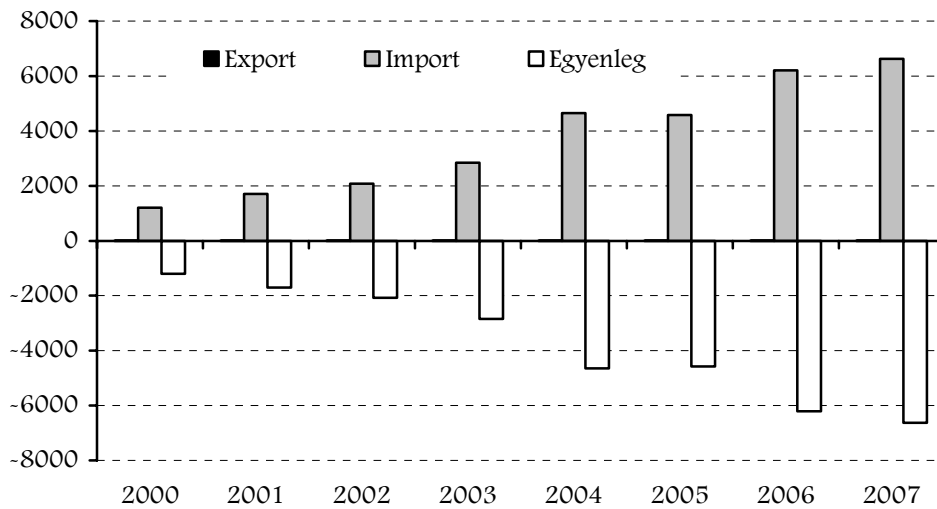
Forrás: British Geological Survey: World Mineral Production 2002-2006, Nottingham, 2008, valamint National Bureau of Statistics of China: China Statistical Yearbook, 2005, 2006, 2007, CD-ROM, saját számítások.

* Rendelkezésre álló adatok hiányában ez az érték a kínai fogyasztás és a világtermelés hányadosát mutatja. A világtermelés és világfogyasztás közötti különbség csak a tartalék-készletek változásának mértéke, ami több éves időtávon elhanyagolható, ezért számításunk nem vezet téves eredményre.

A mangán az egyik legnagyobb mennyiségben használt ötvözőanyag. elsősorban a nagy kopásnak kitett acélokat ötvözik mangánnal, így a földmunkagépek markolóit, kanalait, egyes szerszámokat, vasúti váltókat.²⁰

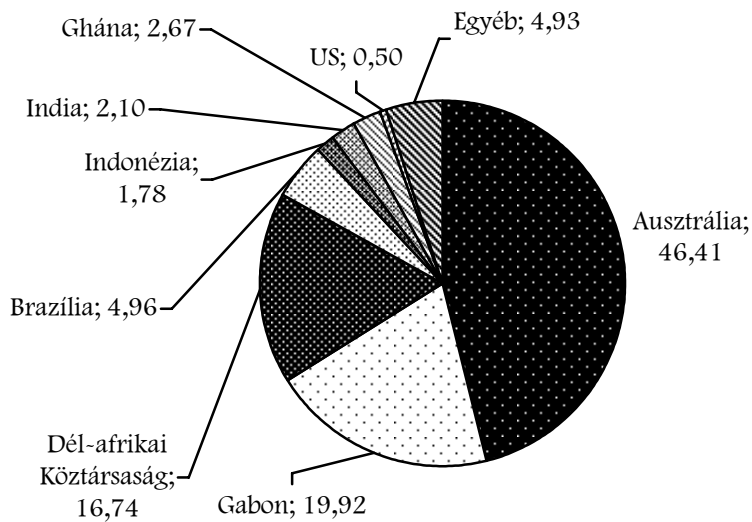
²⁰ Az egyes ércek felhasználási területei a következő könyvből származnak: Bora Gyula – Korompai Attila (szerk.): A természeti erőforrások gazdaságtana és földrajza, Budapest, Aula Kiadó, 2003, 2. javított kiadás.

3. ábra
A mangánérc külkereskedelme Kínában, 2000–2007
(ezer tonna)

Forrás: mint az 1. ábránál.

4. ábra
A kínai mangánércimport forrásai, volumen alapján, 2007-ben
(százalék)

Forrás: mint az 1. ábránál.

A legfőbb szállítók 2007-ben Ausztrália, Gabon és a Dél-Afrikai Köztársaság voltak. Megjegyzendő, hogy Kína is jelentős termelő. 2000-hez képest az afrikai kontinens országai között voltak eltolódások, Ausztrália szerepe pedig érezhetően megnőtt.

4. táblázat
A mangánérc beszerzési forrásai Kínában 2000-ben és 2007-ben

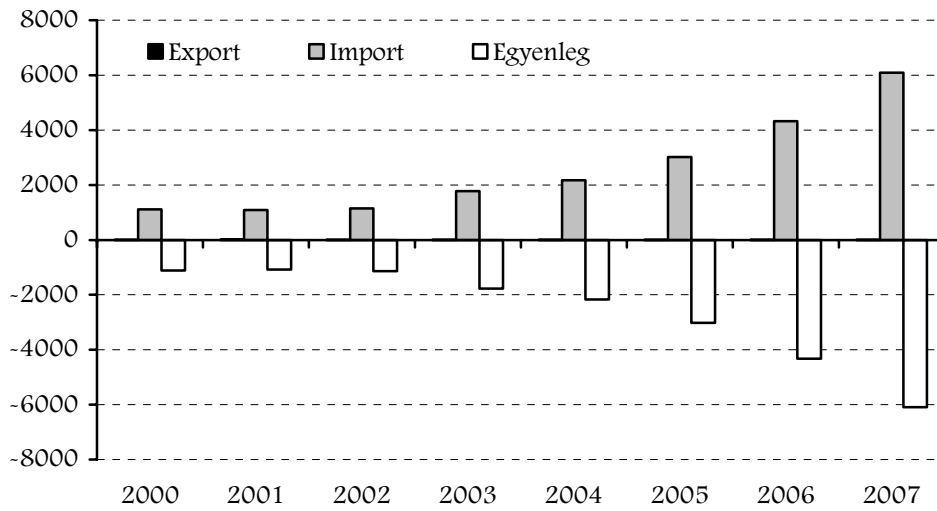
	2000			2007	
	Ezer tonna	Részarány %		Ezer tonna	Részarány %
Ausztrália	338	28,10	Ausztrália	3078	46,41
Gabon	236	19,62	Gabon	1321	19,92
Ghána	213	17,71	Dél-afrikai Köztársaság	1110	16,74
Brazília	114	9,48	Brazília	329	4,96
India	109	9,06	Indonézia	118	1,78
Dél-afrikai Köztársaság	35	2,91	India	139	2,10
Mianmar	131	10,89	Ghána	177	2,67
Namíbia	22	1,83	USA	33	0,50
Egyéb	5	0,42	Egyéb	327	4,93
Teljes import	1203	100,00	Teljes import	6632	100,00

Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

Krómérce

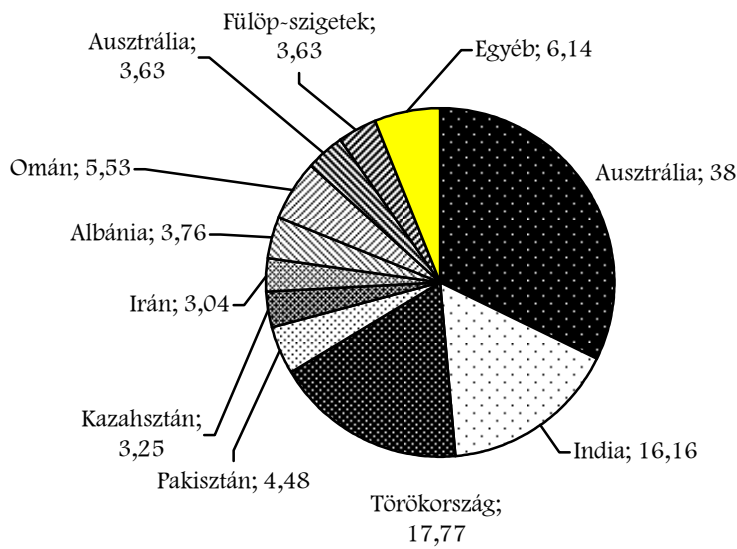
A krómérc nettó importja is 2003-tól kezdődően emelkedik erőteljesen Kínában. A króm értékes fém, felhasználása széleskörű, leginkább rozsdamentes acélok, nagy hőterhelésnek kitett berendezések (turbinák), vegyszereknek ellenálló anyagok, rakéták, videoszalagok, szerszámok alkotóeleme, valamint fémtárgyak bevonására is használják.

5. ábra
A krómérc külkereskedelme Kínában, 2000–2007
(ezer tonna)

Forrás: mint az 1. ábránál.

6. ábra
A kínai krómércimport forrásai, volumen alapján, 2007-ben
(százalék)

Forrás: mint az 1. ábránál.

A legfőbb Kínába szállító országok a Dél-Afrikai Köztársaság (a világtermelés kb. 40 százaléka innen kerül ki), India és Törökország. A 2000-es évhez képest India szerepe jelentősen csökkent, a Dél-Afrikai Köztársaság azonban sokszorosára növelte részarányát. 2007-re több új ország is megjelent a beszállítók között, a beszerzés 2000-hez képest diverzifikáltabbá vált.

5. táblázat
A krómérc beszerzési forrásai Kínában 2000-ben és 2007-ben

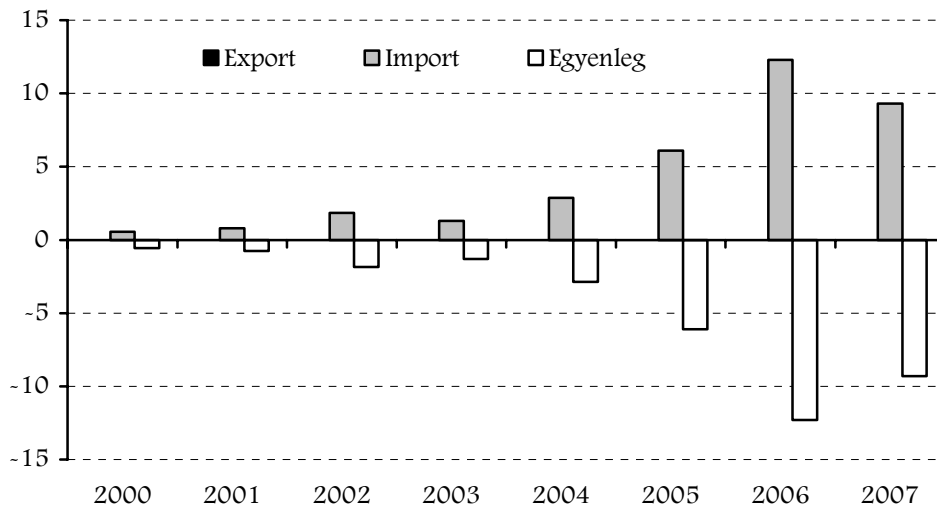
	2000			2007	
	Ezer tonna	Részarány %		Ezer tonna	Részarány %
India	707	63,52	Dél-afrikai Köztársaság	1963	32,24
Irán	136	12,22	India	984	16,16
Pakisztán	101	9,07	Törökország	1082	17,77
Ausztrália	89	8,00	Pakisztán	295	4,84
Vietnám	47	4,22	Kazahsztán	198	3,25
Dél-afrikai Köztársaság	13	1,17	Irán	185	3,04
Omán	15	1,35	Albánia	229	3,76
Fülöp-szigetek	5	0,45	Omán	337	5,53
			Ausztrália	221	3,63
Egyéb	0	0,00	Fülöp-szigetek	221	3,63
Teljes import	1113	100,00	Egyéb	374	6,14
			Teljes import	6089	100,00

Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

Volfrám

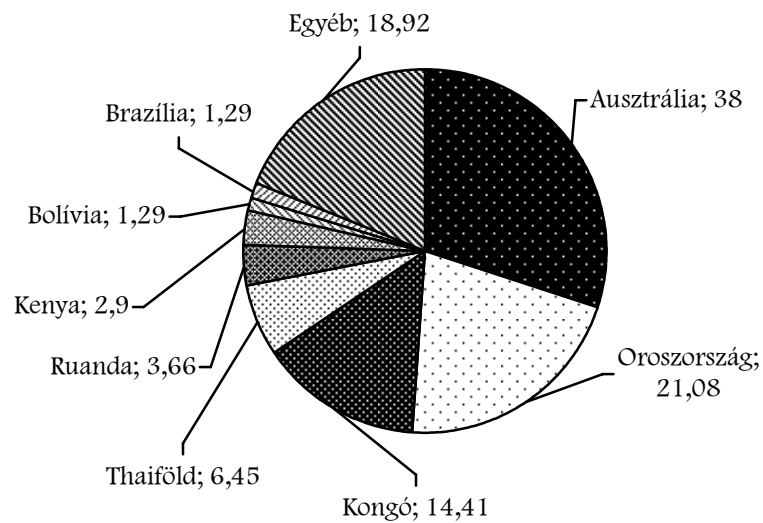
Az ún. krómelem csoport másik eleme a volfrám, melyet szintén acél ötvözésére használnak. Rendkívül kemény, magas olvadáspontú fém, ezért leginkább izzólámpák izzószálai, röntgensövek, nagy keménységű acélok, páncélok készülnek volfrám felhasználásával. Volfrámból készül a vídia is, a szerszámgépek legkeményebb fémvágó éle is. Az importkereslet leginkább 2004-től indult növekedésnek, Kína 2000 óta a volfrám nettó importőre, miközben a volfrám legnagyobb világtermelője is.

7. ábra
A volfrám külkereskedelme Kínában, 2000–2007
(ezer tonna)

Forrás: mint az 1. ábránál.

8. ábra
A kínai volfrámércimport forrásai, volumen alapján, 2007-ben
(százalék)

Forrás: mint az 1. ábránál.

Kína legfontosabb beszállítói közé Kanada, Oroszország és Kongó tartozik. A korábban elmondottakat támasztja alá, hogy 2007-ben olyan afrikai és latin-amerikai beszállítók (Kongó, Ruanda, Kenya, Bolívia, Brazília) is megjelentek Kínában (az új főszereplő, Kanada mellett), amelyek 2000-ben még nem exportáltak volfrámércet Kínába.

6. táblázat
A volfrámérc beszerzési forrásai Kínában 2000-ben és 2007-ben

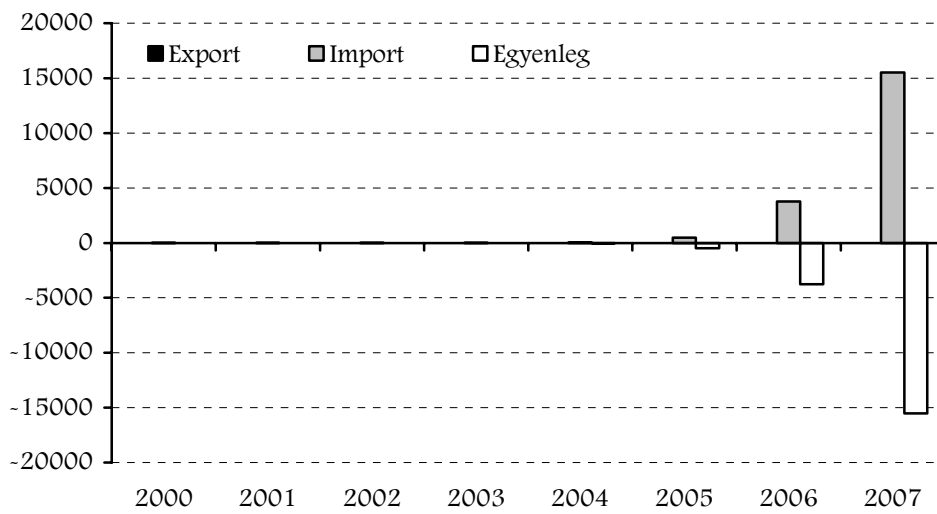
	2000			2007	
	Ezer tonna	Részarány %		Ezer tonna	Részarány %
USA	0,07	12,50	Kanada	2,79	30,00
Észak-Korea	0,23	41,07	Oroszország	1,96	21,08
Oroszország	0,1	17,86	Kongó	1,34	14,41
Szingapúr	0,1	17,86	Thaiföld	0,6	6,45
Spanyolország	0,06	10,71	Ruanda	0,34	3,66
Egyéb	0	0,00	Kenya	0,27	2,90
			Bolívia	0,12	1,29
			Brazília	0,12	1,29
			Egyéb	1,76	18,92
Teljes import	0,56	100,00	Teljes import	9,3	100,00

Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

Nikkelérc

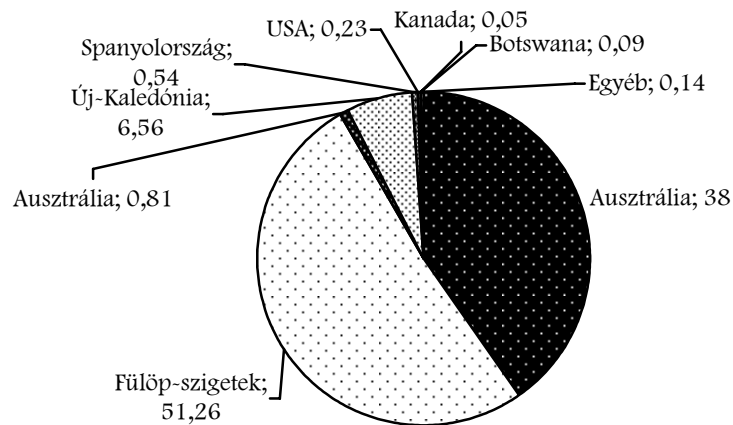
A nikkelt értékes fém. Noha a világ számos pontján bányásszák, találunk néhány nagy nikkeltérc-kitermelőt is, így többek között Indonéziát és a Fülöp-szigeteket, melyek a jelentős, 2005-től évente sokszorosára növekvő kínai importigény több mint 90 százalékát is fedezték 2007-ben. A nikkelt pénzérmék gyártásához, rozsdamentes acélok, ötvözetek, saválló acélok gyártásához használják. Egyes ötvözetek műszerek nélkülözhetetlen elemei. „Szép” fém, ezért gyakran használják fémbevonóanyagként is.

9. ábra
A nikkelérc külkereskedelme Kínában, 2000–2007
(ezer tonna)

Forrás: mint az 1. ábránál.

10. ábra
A kínai nikkelércimport forrásai, volumen szerint, 2007-ben
(százalék)

Forrás: mint az 1. ábránál.

7. táblázat
A nikkelérc beszerzési forrásai Kínában 2000-ben és 2007-ben

	2000			2007	
	Ezer tonna	Részarány %		Ezer tonna	Részarány %
Japán	0,11	8,94	Indonézia	6258	40,33
Ausztrália	0,37	30,08	Fülöp-szigetek	7953	51,26
Dél-afrikai Köztársaság	0,14	11,38	Ausztrália	125	0,81
Egyéb Ázsia	0,37	30,08	Új-Kaledónia	1018	6,56
Koreai Közt.	0,17	13,82	Spanyolország	84	0,54
Mianmar	0,06	4,88	USA	35	0,23
Belgium	0,02	1,63	Kanada	8	0,05
Ghána	0	0,00	Botswana	14	0,09
Egyéb	0	0,00	Egyéb	21	0,14
Teljes import	1,23	100,00	Teljes import	15516	100,00

Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

Kína részesedése a világ nikkelércimportjából rohamosan nő. A nikkelérc importja 2006 és 2007 között értékben 5,5-szeresére, súlyban 4-szeresére nőtt.²¹ A világpiaci részesedés 2007-ben ennek megfelelően valószínűleg hatalmasat ugrott. Az alábbi táblázat a nikkelércen kívül magába foglalja annak zsugorított érceit is.

8. táblázat
Kína szerepe a nikkelérc piacán
(zsugorított érceivel együtt)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Import (millió USD)	21,9	22,1	42,7	128,1	587,8	1289,5
Import változása (előző év=100)	n.a.	100,91	193,21	300,00	458,86	219,38
Világimport (millió USD)	2201,6	2223,4	3183,4	5284,3	6066,9	8904,5
Világimport változása (előző év=100)	n.a.	100,99	143,18	166,00	114,81	146,77
Kína részesedése a világimportból (%)	0,99	0,99	1,34	2,42	9,69	14,48

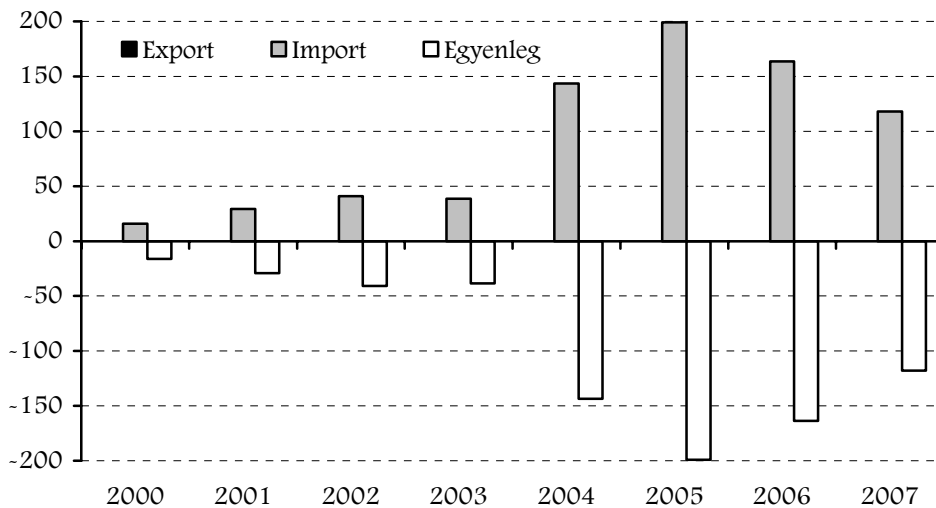
Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

²¹ Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

Kobaltérc

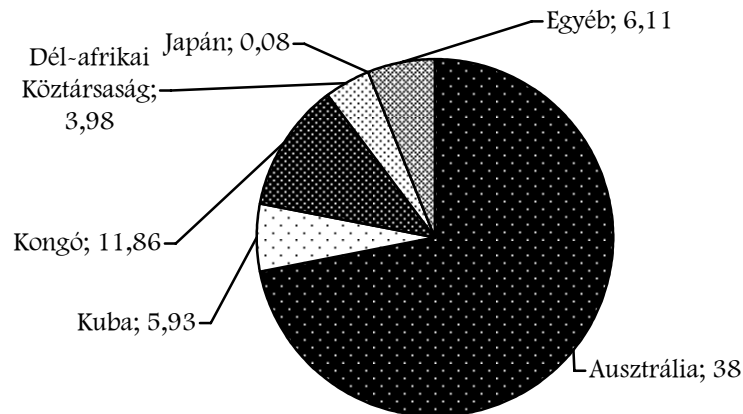
A kobalt viszonylag szűk körű felhasználásnak örvendő fém. Ebből készítik a permanens mágneseket, a pengéket. A kobalttal ötvözött acélok a világ legdrágább acéljai. A vegyiparban katalizátorfunkciót tölt be, az üveg- és kerámiaiparban festékanyagként használják.

11. ábra
A kobaltérc külkereskedelme Kínában, 2000–2007
(ezer tonna)

Forrás: mint az 1. ábránál.

12. ábra
A kínai kobaltércimport forrásai, volumen szerint, 2007-ben
(százalék)

Forrás: mint az 1. ábránál.

A világ legnagyobb kitermelője a Kongói Demokratikus Köztársaság, Kína importjának 72 százalékát is ez az ország fedezte 2007-ben. A Dél-Afrikai Köztársaság részaránya 2000-hez képest rendkívüli mértékben visszaesett.

9. táblázat
A kobaltérc beszerzési forrásai Kínában 2000-ben és 2007-ben

	2000			2007	
	Ezer tonna	Részarány %		Ezer tonna	Részarány %
Dél-Afrikai Köztársaság	9,6	60,00	Kongói Demokratikus Köztársaság	85	72,03
Kongó	1,4	8,75	Kuba	7	5,93
Ausztrália	1	6,25	Kongó	14	11,86
USA	1,8	11,25	Dél-Afrikai Köztársaság	4,7	3,98
Zambia	1,1	6,88	Japán	0,09	0,08
Egyéb	1,1	6,88	Egyéb	7,21	6,11
Teljes import	16	100,00	Teljes import	118	100,00

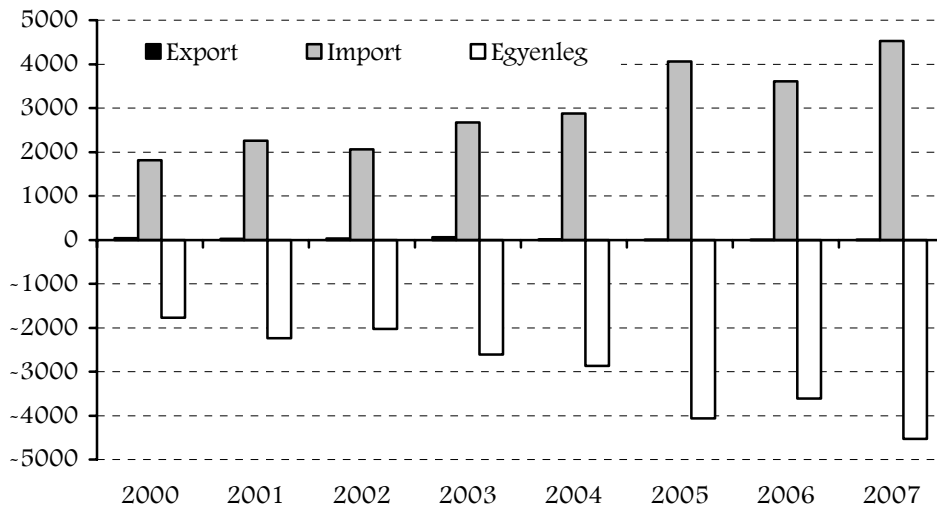
Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

A fenti acélötvöző anyagok a kínai vas- és acélipar felfutásával rendkívüli mértékben növelték a világpiaci keresletet (s az ipar energiafelhasználását). Az ágazat növekedésének enyhülése csak hosszabb időtávon várható. Kína jelenleg a fejlődés azon szakaszában van, amelyben nagy infrastrukturális beruházásokat hajt végre, ezek vas- és acéligénye rendkívül nagy.

Rézérc

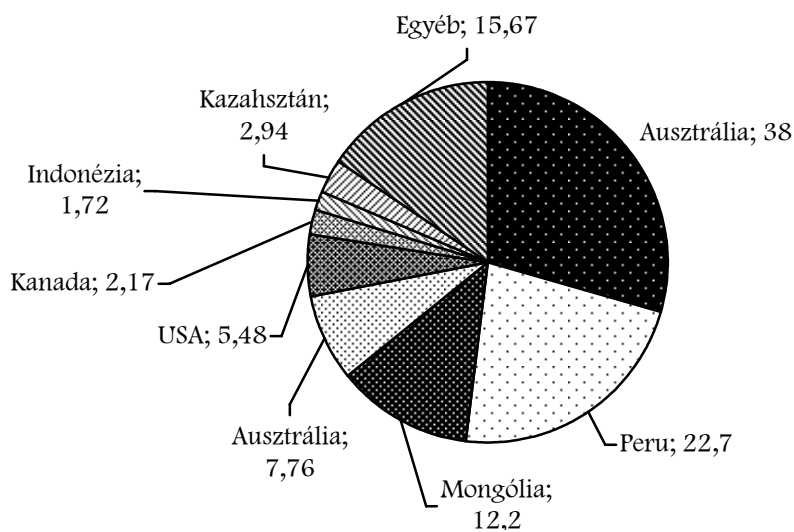
A rézércimport már régen jelentősen meghaladta az exportot, ugyanakkor 2003 után egy erőteljesebb importigény-növekedés figyelhető meg. Kína a világ rézércimportjának mintegy ötödéért felel. A rézet legfőképpen elektromos készülékekbe (drótok, kábelek, integrált áramkörök), valamint fém termékek (csövek, szerszámok) gyártásához használják, tehát tulajdonképpen az ipar valamennyi ágában, kezdve a IT-szektor hardvergyártásától az autógyártáson át egészen az építőiparig. A kereslet ennek megfelelően várhatóan a jövőben is magas marad.

13. ábra
A rézérc külkereskedelme Kínában, 2000–2007
(ezer tonna)

Forrás: mint az 1. ábránál.

14. ábra
A kínai rézércimport forrásai, volumen szerint, 2007-ben
(százalék)

Forrás: mint az 1. ábránál.

A legfőbb beszállítók 2007-ben Chile, Peru és Mongólia voltak. Abban az évben e három ország fedezte a kínai import mintegy 64 százalékát. A beszállítók közül leginkább Peru növelte részesedését.

10. táblázat
A rézérc beszerzési forrásai Kínában 2000-ben és 2007-ben

	2000			2007	
	Ezer tonna	Részarány %		Ezer tonna	Részarány %
Chile	617	34,03	Chile	1329	29,37
Mongólia	415	22,89	Peru	1027	22,70
Ausztrália	230	12,69	Mongólia	552	12,20
Kanada	126	6,95	Ausztrália	351	7,76
Peru	74	4,08	USA	248	5,48
Irán	95	5,24	Kanada	98	2,17
Indonézia	39	2,15	Indonézia	78	1,72
Dél-afrikai Köz- társaság	28	1,54	Kazahsztán	133	2,94
Egyéb	189	10,42	Egyéb	709	15,67
Teljes import	1813	100,00	Teljes import	4525	100,00

Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

11. táblázat
Kína szerepe a világ rézércpiacán

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Import (millió USD)	898,1	811,2	1296,5	2235,6	3733,4	6273,9
Import változása (előző év=100)	n.a.	90,32	159,82	172,43	167,00	168,05
Világimport (millió USD)	6432,1	5988,1	7263,5	12208,3	16760,2	33748,5
Világimport változása (előző év=100)	n.a.	93,10	121,30	168,08	137,29	201,36
Részesedés a világimportból %	13,96	13,55	17,85	18,31	22,28	18,59

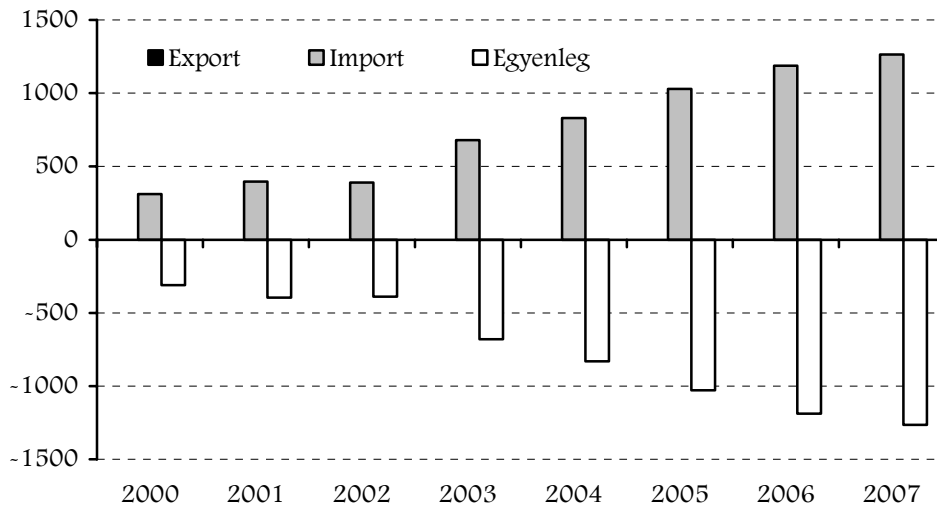
Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

Ólomérc

Az ólomércimport is egyre nő, a nettó import különösen 2003-tól indult növekedésnek. Az ólmot leginkább az akkumulátorok gyártásához használják, egyelőre ezt mással nehezen tudják helyettesíteni. További jelentős

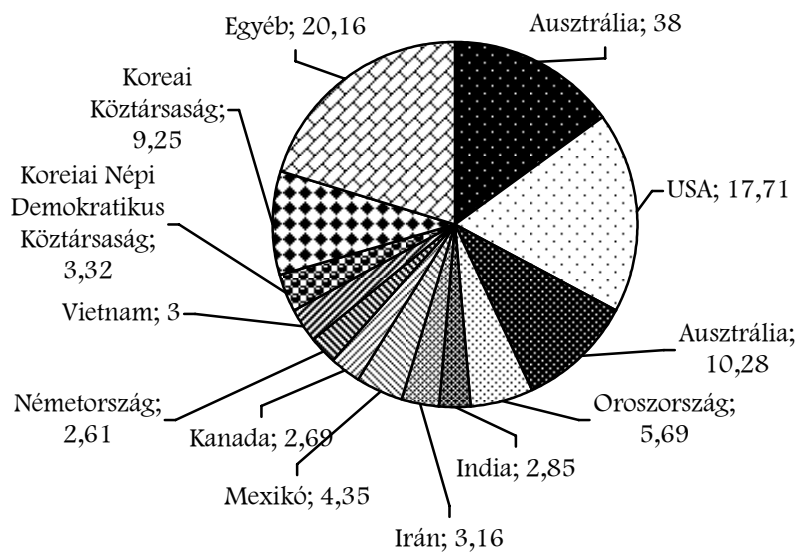
alkalmazási területe még a vegyipar, amelyben festégyártáshoz használják.

15. ábra
A ólomérc külkereskedelme Kínában, 2000–2007
(ezer tonna)

Forrás: mint az 1. ábránál.

16. ábra
A kínai ólomércimport forrásai, volumen szerint, 2007-ben
(százalék)

Forrás: mint az 1. ábránál.

Az importigény legfőbb kielégítői Peru, az USA és Ausztrália. 2000-hez képest 2007-re az import igen jelentős mértékben diverzifikálódott. Ehhez hozzájárult, hogy Ausztrália részaránya a negyedére csökkent.

12. táblázat
Az ólomérc beszerzési forrásai Kínában 2000-ben és 2007-ben

	2000			2007	
	Ezer tonna	Részarány %		Ezer tonna	Részarány %
Ausztrália	136	43,73	Peru	189	14,94
Kanada	33	10,61	USA	224	17,71
Spanyolország	38	12,22	Ausztrália	130	10,28
Peru	19	6,11	Oroszország	72	5,69
Németország	20	6,43	India	36	2,85
Marokkó	6	1,93	Irán	40	3,16
USA	10	3,22	Mexikó	55	4,35
Írország	9	2,89	Kanada	34	2,69
Irán	8	2,57	Németország	33	2,61
Románia	4	1,29	Vietnam	38	3,00
Belgium	7	2,25	Koreai Népi De- mokratikus Közt.	42	3,32
Namíbia	6	1,93	Koreai Köztársaság	117	9,25
Egyéb	15	4,82	Egyéb	255	20,16
Teljes import	311	100,00	Teljes import	1265	100,00

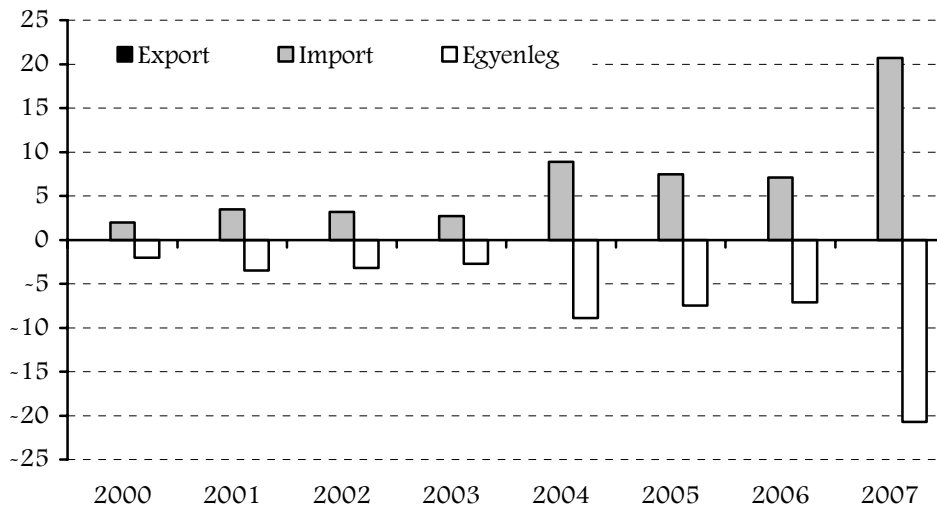
Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

Ólmerc

Az ónt manapság leginkább csapágyakban, illetve forrasztófémként használják.

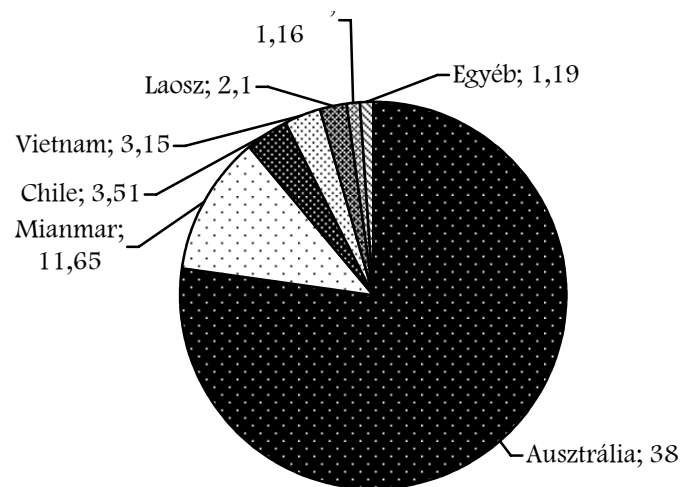
Termelésének súlypontja Kelet-Ázsia, így Kína is jelentős termelő, importigénye mégis nagy, melynek közel 95 százalékát két ország, Mianmar és Bolívia fedezte 2007-ben. Érdeemes megemlíteni, hogy míg beszerzési érték alapján Bolívia a kínai import 77 százalékáért volt felelős, addig mennyiségében annak csak 16 százalékát fedezte. A bolíviai import tehát jóval drágább nyersanyag.

17. ábra
A volfrám külkereskedelme Kínában, 2000–2007
(ezer tonna)

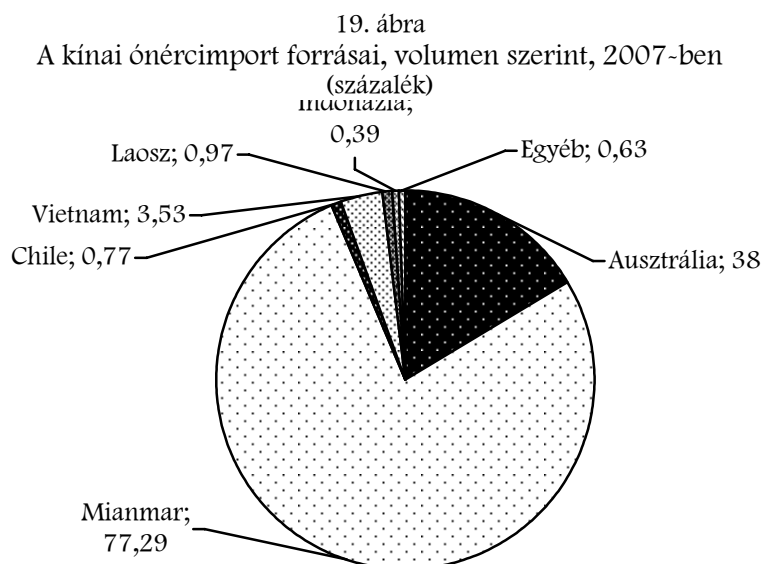

Forrás: mint az 1. ábránál.

18. ábra
A kínai ónérciport forrai, beszerzési érték alapján, 2007-ben
(százalék)

Forrás: mint az 1. ábránál.

Forrás: mint az 1. ábránál.

13. táblázat
Az ónérc beszerzési forrásai Kínában 2000-ben és 2007-ben

	2000			2007	
	Ezer tonna	Részarány %		Ezer tonna	Részarány %
Bolívia	1,8	89,55	Bolívia	3,4	16,43
Belgium	0,2	9,95	Mianmar	16	77,29
Koreai Közt.	0,08	3,98	Chile	0,16	0,77
USA	0,03	1,49	Vietnam	0,73	3,53
Egyéb Ázsia	0	0,00	Laoi Népi De- mokratikus Köztársaság	0,2	0,97
			Indonézia	0,08	0,39
			Egyéb	0,13	0,63
Teljes import	2,01	100,00	Teljes import	20,7	100,00

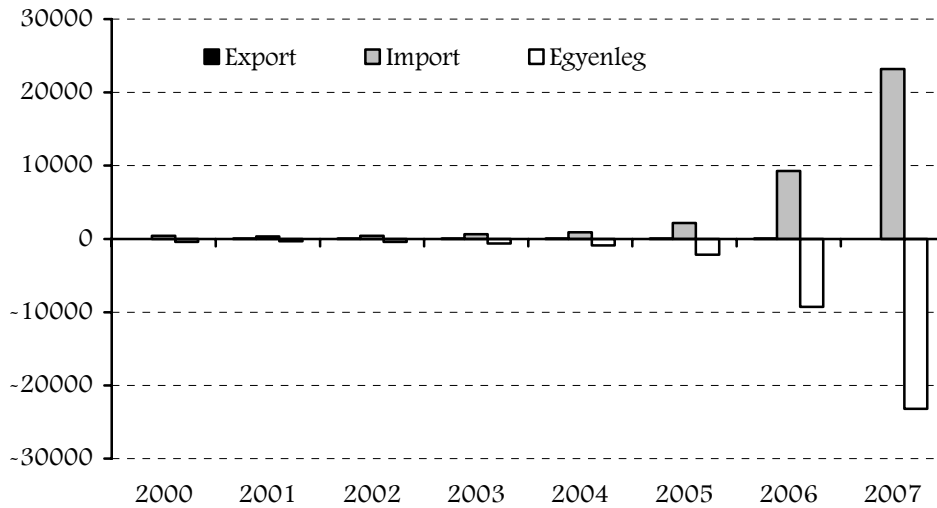
Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

Az alumínium ércei

Az alumínium legnagyobb tömegben felhasznált érce a bauxit. Az alumíniumgyártás alig több mint egy évszázados technológia, kedveltsége azonban a 21. században sem csökkent. Az alumínium felhasználása rendkívül széleskörű, használják a közlekedésben (a repülés és a repülőgépipar az alumíniumgyártással vált lehetővé), az építőiparban, csomagolóanyag-

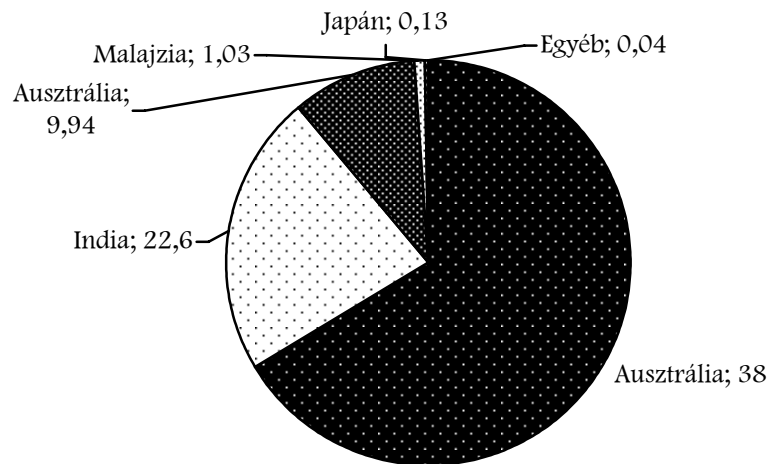
ként, a villamosiparban. Ennek megfelelően Kína kereslete is hatalmas és egyre nő, különösen 2004 után ugrott meg az alumínium érceinek nettó importja. Azóta a kínai import volumene évente több mint megduplázódik. A világ legjelentősebb termelői Indonézia, Ausztrália és India. A kínai import fő forrásai is ezek az országok.

20. ábra
Az alumínium érceinek külkereskedelme Kínában, 2000–2007
(ezer tonna)

Forrás: mint az 1. ábránál.

21. ábra
Az alumínium érceinek importja, forrásországok, volumen alapján, 2007-ben
(százalék)

Forrás: mint az 1. ábránál.

14. táblázat
Az alumínium érceinek beszerzési forrásai Kínában 2000-ben és 2007-ben

	2000			2007	
	Ezer tonna	Részarány %		Ezer tonna	Részarány %
Indonézia	365	90,35	Indonézia	15379	66,27
USA	3	0,74	India	5245	22,60
India	33	8,17	Ausztrália	2306	9,94
Japán	2	0,50	Malajzia	238	1,03
Németország	0,1	0,02	Japán	30	0,13
Egyéb	0,9	0,22	Egyéb	10	0,04
Teljes import	404	100,00	Teljes import	23208	100,00

Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

15. táblázat
Kína szerepe az alumínium érceinek piacán
(timfölddel együtt)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Import (millió USD)	633,1	763,4	1391,4	2069,4	2666,4	3343,6
Import változása (előző év=100)	n.a.	120,58	182,26	148,73	128,85	125,40
Világimport (millió USD)	6810,8	6651,7	7611,6	9845,2	12480	14939
Világimport változása (előző év=100)	n.a.	97,66	114,43	129,34	126,76	119,70
Kína részesedése a világ- importból %	9,30	11,48	18,28	21,02	21,37	22,38

Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

2.3.2. Az energiahordozó nyersanyagok

Az energiahordozók tekintetében némiképp különbözik Kína importkereslete. Előljáróban legfontosabb különbségként azt kell megjegyeznünk, hogy Kína – a világ szerencséjére – energiafogyasztását közel 90 százalékban hazai forrásokból képes fedezni.

16. táblázat
Kína alapvető energiamérlege
(millió tonna kőszénegyenérték)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Elsődleges energiahordozók termelése	1289,8	n.a.	1383,7	1599,1	1873,4	2058,8	2210,6
Teljes energiafogyasztás	1385,6	n.a.	1482,2	1709,4	2032,3	2246,9	2462,7
Importált energiahordozók	143,3	n.a.	157,7	200,5	265,9	269,5	310,6
Importhányad (import/fogyasztás) %	10,34	n.a.	10,64	11,73	13,08	11,99	12,61

Forrás: National Bureau of Statistics of China: China Statistical Yearbook, 2005, 2006, 2007, CD-ROM.

A másik fontos tényező, hogy Kína a három legfontosabb (külkereskedelmi forgalomba kerülő) energiahordozó közül kettőben (szén és földgáz) önellátó. A távol-keleti óriásgazdaság egyedül a kőolajból szorul (nettó) behozatalra.

Szén

Noha Kína a világ legnagyobb szénkitermelője és felhasználója, exportja a 2003-tól folyamatosan csökkent, 2007-ben már csak egy hajszál választotta el attól, hogy nettó szénimportőrré váljon.²² A szenet Kínában leginkább energiatermelésre használják, hőerőművekben tüzelik el. A jövőben várható villamosenergiaigény-növekedés jó részét széntüzelésű erőművekből fogják fedezni, így elképzelhető, hogy a világ legnagyobb szénkitermelője (Hongkong nélkül, lásd az előző lábjegyzetet ehhez!) már 2008-ra nettó szénimportáló orszaggá válik.

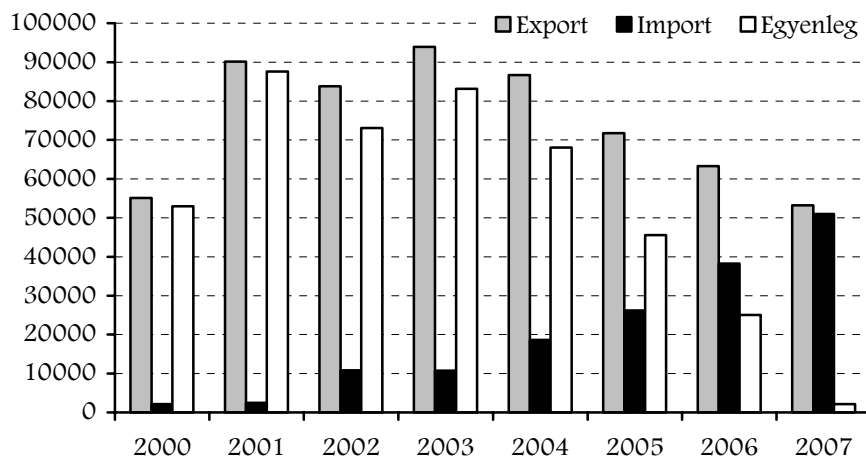
²² Ha Kínát és Hongkongot együtt kezeljük, akkor már jelentős szénimportőrré válik az ország. A hongkongi szénimport 2007-ben 12291 ezer tonna volt, exportja pedig nem volt. Forrás: UN Comtrade adatbázis. Tovább módosítja a képet, hogy a kínai szénimport jó részét villamos energia termelésére használják, s Hongkong 2007-ben 408 millió dolláros nettó áramimportőr Kínával szemben.

17. táblázat
Kína szerepe a világ kőszénpiacán

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Export (millió USD)	1460,2	2666,2	2532,1	2750,3	3811,2	4272,1	3669,8	3297,3
Export változása (előző év=100)	n.a.	182,59	94,97	108,62	138,57	112,09	85,90	89,85
Világexport (millió USD)	n.a.	20339,5	20368,1	21831,9	31325	45892,2	49275,7	n.a.
Világexport változása (előző év=100)	n.a.	n.a.	100,14	107,19	143,48	146,50	107,37	n.a.
Részesedés a világexportból %	n.a.	13,11	12,43	12,60	12,17	9,31	7,45	n.a.
Import (millió USD)	68,6	87,5	328,5	363,4	891,8	1383,5	1618	2421
Import változása (előző év=100)	n.a.	127,55	375,43	110,62	245,40	155,14	116,95	149,63
Világimport (millió USD)	n.a.	25109,7	25516,7	28072,6	44664,5	58044	60569,9	n.a.
Világimport változása (előző év=100)	n.a.	n.a.	101,62	110,02	159,10	129,96	104,35	n.a.
Részesedés a világimportból %	n.a.	0,35	1,29	1,29	2,00	2,38	2,67	n.a.
Termelés (mtoe)	656,7	697,6	733,7	868,4	1012,1	1119,8	1205,1	1289,6
Termelés változása (előző év=100)	n.a.	106,2	105,2	118,4	116,5	110,6	107,6	107,0
Világtermelés (mtoe)	2247,1	2346,7	2357,8	2520,2	2729,0	2883,5	3034,5	3135,6
Világtermelés változása (előző év=100)	n.a.	104,4	100,5	106,9	108,3	105,7	105,2	103,3
Kína részesedése a világtermelésben %	29,22	29,73	31,12	34,46	37,09	38,83	39,71	41,13
Kína szénfogyasztása (mtoe)	667,4	681,3	713,8	853,1	983,0	1088,8	1215,0	1311,4
Fogyasztás változása (előző év=100)	n.a.	102,1	104,8	119,5	115,2	110,8	111,6	107,9
Világ szénfogyasztása (mtoe)	2340,4	2351,7	2406,7	2599,7	2768,1	2892,4	3041,7	3177,5
Világfogyasztás változása (előző év=100)	n.a.	100,5	102,3	108,0	106,5	104,5	105,2	104,5
Kína részesedése a világfogyasztásban %	28,52	28,97	29,66	32,82	35,51	37,64	39,94	41,27

Forrás: UN Comtrade adatbázis; National Bureau of Statistics of China: China Statistical Yearbook, 2005, 2006, 2007, CD-ROM; BP Statistica Review of World Energy, June 2008, saját számítások.

22. ábra
A szén külkereskedelme Kínában, 2000–2007
(ezer tonna)

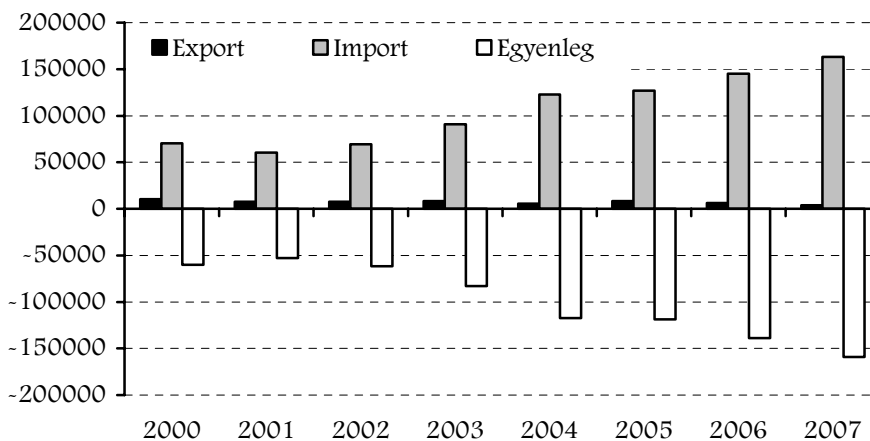

Forrás: mint az 1. ábránál.

Kőolaj

A kőolaj világpiacát is megmozgatta Kína az elmúlt években, importja már 1993 óta nagyobb, mint exportja. A fogyasztás jelentősen nő, s a népesség gyarapodása, a jövedelmek emelkedése, ezáltal a motorizáció fejlődése, valamint az ipar fejlődése a jövőben is erőteljes importigényt diktálnak majd a világ termelői felé.

23. ábra
A kőolaj külkereskedelme Kínában, 2000–2007
(ezer tonna)

Forrás: mint az 1. ábránál.

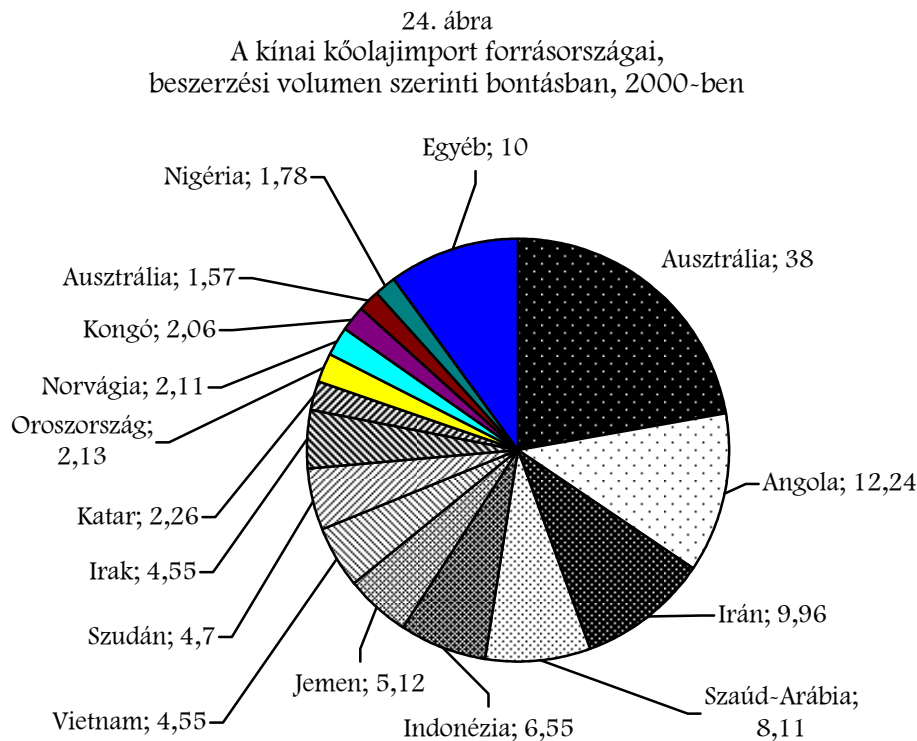
18. táblázat
Kína szerepe a világ kőolajpiacán

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Import (millió tonna)	70,27	60,26	69,4	91,02	122,81	126,82	145,17	163,16
Import változása (előző év=100)	n.a.	85,75	115,17	131,15	134,93	103,27	114,47	112,39
Világimport (millió tonna)	2159,88	2230,39	2221,73	2328,25	2454,64	2548,86	2617,54	2730,24
Világimport változása (előző év=100)	n.a.	103,26	99,61	104,79	105,43	103,84	102,69	104,31
Részesedés a világimportból %	3,25	2,70	3,12	3,91	5,00	4,98	5,55	5,98
Export (millió tonna)	10,31	7,55	7,66	8,13	5,49	8,07	6,34	3,88
Világexport (millió tonna)	2159,88	2230,39	2221,73	2328,25	2454,64	2548,86	2617,54	2730,24
Részesedés a világexportból %	0,48	0,34	0,34	0,35	0,22	0,32	0,24	0,14
Termelés(millió tonna)	162,6	164,8	166,9	169,6	174,1	180,8	183,7	186,7
Világtermelés (millió tonna)	3614,1	3600,3	3575,3	3701,1	3866,7	3897,0	3914,3	3905,9
Kína részesedése a világtermelésben %	4,50	4,58	4,67	4,58	4,50	4,64	4,69	4,78
Kína kőolajfogyasztása (millió tonna)	223,6	227,9	247,4	271,7	318,9	327,8	353,3	368,0
Világ kőolajfogyasztása (millió tonna)	3558,7	3576,2	3611,3	3681,8	3823,7	3871,0	3910,9	3952,8
Kína részesedése a világfogyasztásban %	6,28	6,37	6,85	7,38	8,34	8,47	9,03	9,31
A kínai importhányad (import/fogyasztás) %	31,43	26,44	28,05	33,50	38,51	38,69	41,09	44,34

Forrás: UN Comtrade adatbázis; National Bureau of Statistics of China: China Statistical Yearbook, 2005, 2006, 2007, CD-ROM; BP Statistical Review of World Energy, June 2008, saját számítások.

Kína kőolajimportja 2000 és 2007 között a világ kőolajimportjánál jóval nagyobb ütemben nőtt, s ennek megfelelően a kínai importhányad is 31 százalékról 44 százalékra emelkedett.

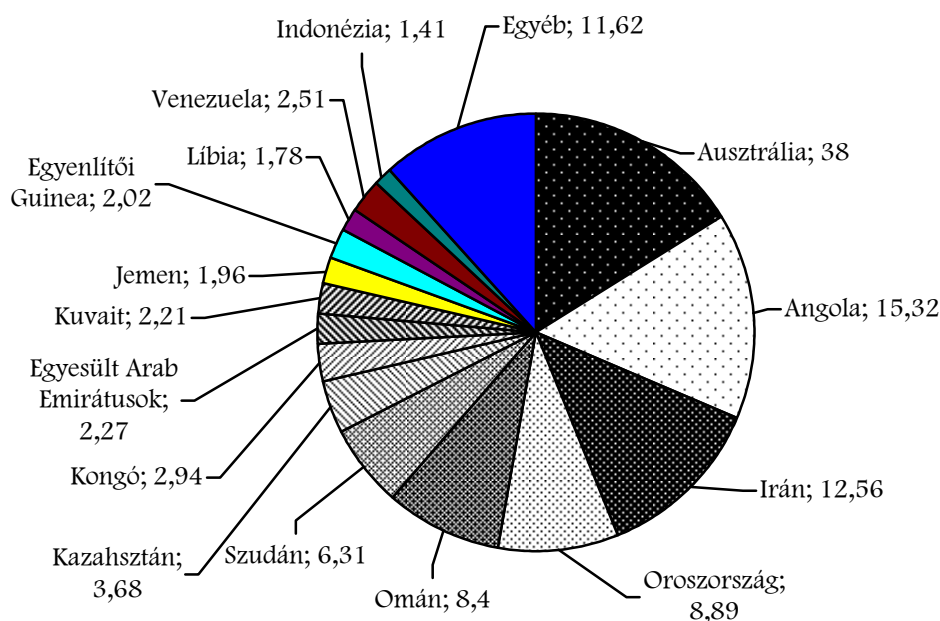
A 24. és 25. ábrák azt jelzik, hogyan változott az országok részesedése a kínai olajimportban 2000 és 2007 között. 2000-ben az afrikai országok adták Kína kőolajimportjának közel 24,3 százalékát, 2007-ben ugyanez az érték 32,5 százalék. Latin-Amerika 0,3 százalékról 6,3 százalékra növelte részesedését ugyanebben az időszakban. Olyan országok kezdtek olajat szállítani a térségből, mint Venezuela, Argentína, Peru, Kolumbia, Ecuador és Kuba. Brazília már 2000-ben is szerepelt a kínai beszállítói listán. Oroszország és Kazahsztán részesedése 2007-re 12 százalék fölé, a 2000-es érték négyszeresére emelkedett. A közel-keleti országok részaránya 2000 és 2007 között 53,9 százalékról 44,8 százalékra módosult.¹ Részarányának csökkenését ezenkívül a dél-ázsiai térség országai és Norvégia volt kénytelen elszenvedni.

Forrás: mint az 1. ábránál.

¹ Forrás: UN Comtrade adatbázis, saját számítások.

25. ábra
A kínai kőolajimport forrásországai, volumen szerint, 2007-ben
(százalék)

Forrás: mint az 1. ábránál.

Földgáz

A földgáz esetében a nettó import növekedése 2002 és 2007 között nem volt megfigyelhető, inkább hullámzónak mondható.² Fontos megemlíteni, hogy 2007-ben Kína a világ földgázfogyasztásának mindössze 2,3 százalékaért volt felelős. A jövőbeli keresletet azonban több tényező is növelheti.

- (1) A földgáz károsanyag-kibocsátása (szén-dioxid, kénoxidok, korom) a szénéhez képest sokkal kisebb, illetve nincs is ilyen kibocsátás. A klímaváltozás elleni globális küzdelemben előbb utóbb Kínának is részt kell vállalnia, s egyre növekvő villamosenergia-termelésének széndioxid-kibocsátását hatékonyan csökkentheti földgáztüzelésű erőművek üzembe állításával.

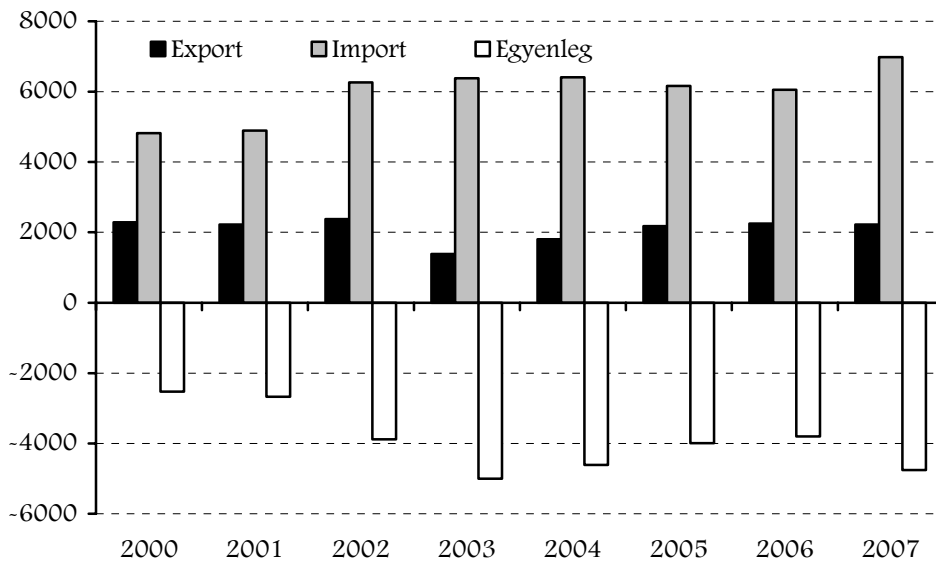
² Ez esetben megjegyzendő Hongkong földgázimportja, mely 2007-ben 2404 ezer tonna volt, ebből 2092 ezer tonna Kínából érkezett, s a Kínai földgázexport 88 százalékát tette ki. Hongkong és Kína együttes kezelése esetében tehát a kínai földgázexport jóformán eltűnik, a nettó import pedig jelentősen nő, hisz az export ekkor belföldi értékesítésnek számít. Forrás: UN Comtrade adatbázis, saját számítások.

- (2) A jövedelmek emelkedése a földgázkeresletet növelheti, hisz a lakossági fűtés kedvelt forrása.
- (3) A népesség növekedése szintén a kereslet növekedésének tendenciáját vetíti előre.

A földgázfogyasztás növekedése ellen ható tényezők:

- * a földgáz viszonylag drága, jövőbeli áralakulása bizonytalan,
- * az előfordulási helyek messze esnek a nagy fogyasztóközpontoktól,
- * a földgáz szállítása nehézkes, a kínai csővezeték-hálózat több új vezeték üzembe helyezése után továbbra is széttagolt,
- * a gázfogyasztás növelésével Kína néhány éven belül nettó földgáz-importőrre válik.

26. ábra
A földgáz külkereskedelme Kínában, 2000–2007
(ezer tonna)

Forrás: mint az 1. ábránál.

19. táblázat
Kína szerepe a világ földgázpiacán

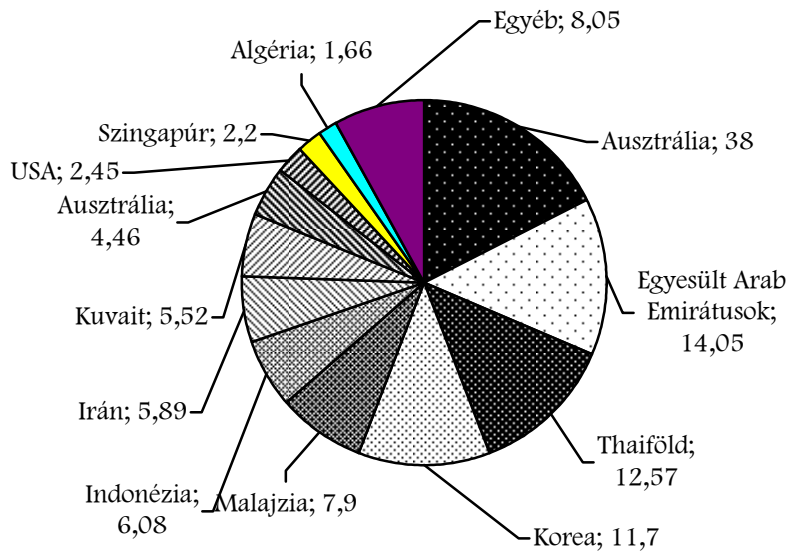
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Termelés (mtoe)	24,5	27,3	29,4	31,5	37,3	44,4	52,7	62,4
Termelés változása (előző év=100)	n.a.	111,4	107,7	107,1	118,4	119,0	118,7	118,4
Világtermelés (mtoe)	2190,9	2243,6	2282,6	2366,4	2440,7	2506,0	2592,8	2654,1
Világtermelés változása (előző év=100)	n.a.	102,4	101,7	103,7	103,1	102,7	103,5	102,4
Kína részesedése a világtermelésben %	1,12	1,22	1,29	1,33	1,53	1,77	2,03	2,35
Kína földgázfogyasztása (mtoe)	22,1	24,7	26,3	30,5	35,7	42,1	50,5	60,6
Fogyasztás változása (előző év=100)	n.a.	111,8	106,5	116,0	117,0	117,9	120,0	120,0
Világ földgázfogyasztása (mtoe)	2199,3	2216,6	2287,5	2341,1	2427,6	2496,8	2558,3	2637,7
Világfogyasztás változása (előző év=100)	n.a.	100,8	103,2	102,3	103,7	102,9	102,5	103,1
Kína részesedése a világfogyasztásban %	1,00	1,11	1,15	1,30	1,47	1,69	1,97	2,30

Forrás: UN Comtrade adatbázis; National Bureau of Statistics of China: China Statistical Yearbook, 2005, 2006, 2007, CD-ROM; BP Statistical Review of World Energy, June 2008, saját számítások.

A földgáz beszerzési forrásai között jelentős eltolódás következett be. (Tartsuk szem előtt ugyanakkor, hogy Kína a norvég földgázexport tíz százalékánál is kevesebbet importál ebből az energiahordozóból, s mint említettük, a világ földgáz-fogyasztásának mindössze 2,3%-áért felelt 2007-ben)

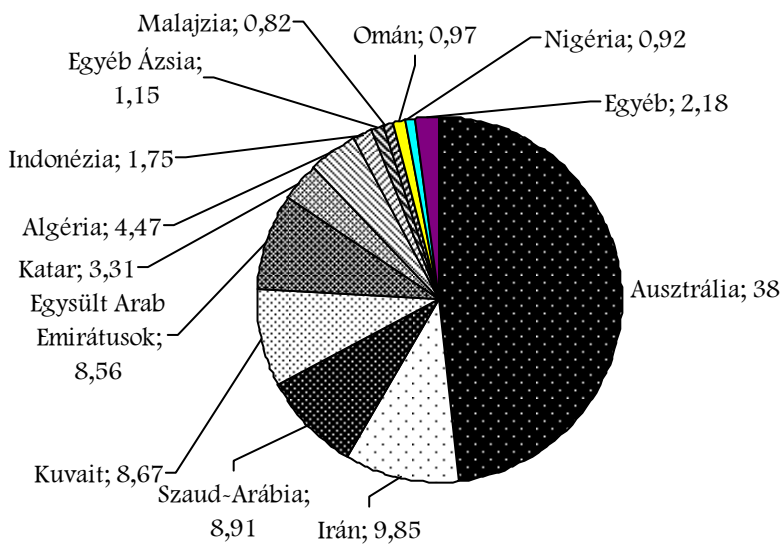
A legnagyobb változás, hogy míg 2000-ben Ausztrália a kínai földgáz-importnak kevesebb, mint 5 százalékát adta, addig részaránya 2007-re 48 százalék fölé emelkedett. A Közel-Kelet esetében is azt figyelhetjük meg, hogy részaránya a 2000-es 45,5 százalékról 2007-re 40,5 százalékra változott. Ausztrália leginkább Indonézia, Malajzia, Korea és Thaiföld rovására növelte részarányát.

27. ábra
A kínai földgázimport forrásországai, beszerzési volumen alapján, 2000-ben
(százalék)

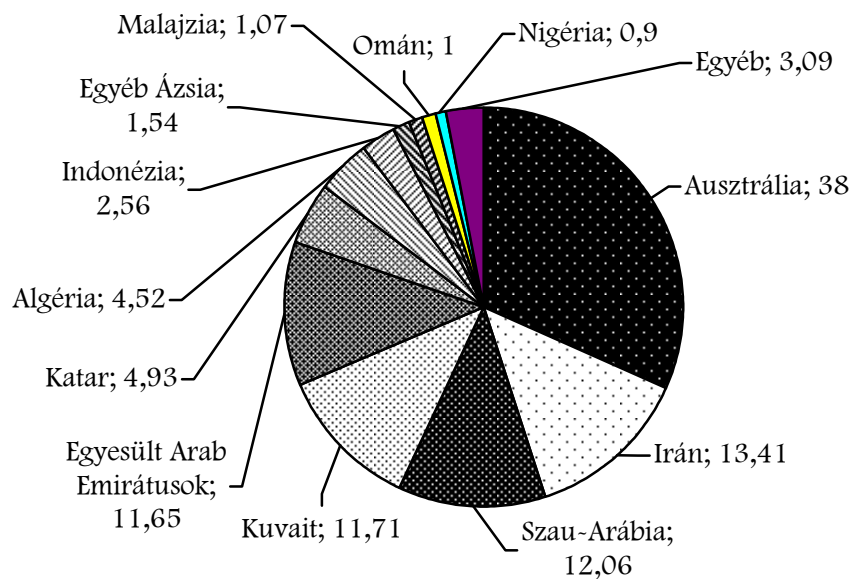
Forrás: mint az 1. ábránál.

28. ábra
A kínai földgázimport forrásországai, beszerzési volumen alapján, 2007-ben
(százalék)

Forrás: mint az 1. ábránál.

29. ábra
A kínai földgáz- import forrásországai, beszerzési érték alapján, 2007-ben
(százalék)

Forrás: mint az 1. ábránál.

A beszerzési érték alapján az ausztrál részarány 31,5 százalékos. Érdeemes megjegyezni, hogy Kína Ausztráliából jórészt cseppfolyósított földgázt vásárol (LNG). Kína teljes földgázimportjának (volumen) 35,5 százaléka Ausztráliából cseppfolyósított formában érkezik, a fennmaradó LNG-importért (a teljes földgázimport 6,3%-a) a világ többi országa felelős.

2.4. Kína nyersanyagkereslete a jövőben

A kínai nyersanyagkereslet jövőbeli alakulását nehéz megjósolni. Amennyiben azonban olyan gazdaságokat keresünk, amelyek a történelem folyamán bejárták azt a fejlődési utat, amelyen Kína most halad végig, vonhatunk le hasznos következtetéseket. Így tesznek a Deutsche Bank szakértői is, az alábbi táblázatban ennek az előjelző modellnek az eredményeit mutatjuk be.

20. táblázat
Egyes nyersanyagok fogyasztásának feltételezett
éves átlagos növekedési rátái Kínában 2020-ig

Termék (millió tonna)	Éves átlagos növekedési ráta 2020-ig (%)
Vasérc	10
Kőolaj	20
Kőszén	20
Réz	10
Mangán	10

Forrás: Tamara Tinh – Silja Voss – Steffen Dyck: China's Commodity Hunger, Implications for Afrika and Latin America, in China Special, Deutsche Bank Research, Frankfurt am Main, 2006. június 30.

A tanulmány fő feltételezése, hogy Kína olyan fejlődési pályát ír majd le, mint amelyet Dél-Korea, Japán és Spanyolország tett meg. A modell az egy főre jutó GDP értékéhez a fejlett országok múltbeli adatai alapján meghatározott egy főre jutó nyersanyagkeresletet rendel. Ezt szorozza Kína népességszámával, így kapjuk meg a teljes nyersanyagigényt. Az ipari nyersanyagok esetén Dél-Korea a benchmark, más nyersanyagok esetén (más ipari alapanyagok és mezőgazdasági termékek) Japán és Spanyolország benchmark adatait veszi alapul. Az eredmények azt mutatják, hogy a kőolaj, a réz, a mangán és a vasérc növekedési üteme már elérte csúcsát, a jövőben keresletük csökkenő ütemben nő majd.

A Deutsche Bank tanulmányainak feltételezése természetesen vitatható. Az elmúlt 2-3 év tapasztalatai szerint a kereslet növekedése messze meghaladta az átlagosan várt növekedési ütemet, ez az ütem nem feltétlenül csökkent azoknál a nyersanyagoknál, amelyeknél ezt előre jelezték. Ez alapján tehát arra következtethetünk, hogy a növekedés átlagosan magasabb lesz a vártnál. A kereslet azonban a beszerzési árak növekedéséhez is vezet(ett), ami arra ösztönzi (majd) Kínát, hogy takarékoskodjon a nyersanyagok felhasználásával. Ez a takarékoság a növekedési ütemek felülbecslését okozhatja.

Kína jelentős GDP-növekedésének alábbhagyása az elkövetkező néhány évben nem várható, s ebből joggal következtethetünk a nyersanyagigény további növekedésére, hiszen a nyersanyag-intenzitás haranggörbéjén

minden ország végigmegy,³ függetlenül attól, hogy export-orientált növekedés jellemző, vagy a belső kereslet emeli meg az éves növekedési rátát. A bizonytalanság természetesen számottevő, a legtöbben azonban a nyersanyagigény további tartós növekedésére számítanak.

3) Együttműködési és konfliktusmezők hazánk és Kína számára

A konfliktusmezők sok esetben nem hazánk és Kína, hanem az Európai Unió (és az USA) valamint Kína között alakulhatnak ki. A következőkben arra térünk majd ki, hogy a kínai érdekek hol kerülhetnek leginkább szembe az EU, vagy hazánk érdekeivel.

3.1. Konfliktusmezők

Az első konfliktusmező a világ összes országát érinti, s a nyersanyagok *világpiaci árainak gyors emelkedéseként* definiálhatjuk. A nagy fogyasztó országok ezt keserű szájizzal kénytelenek tudomásul venni, mindössze annyit tehetnek, hogy csökkentik nyersanyagfogyasztásukat, vagy külön megállapodások alapján, a nyersanyagpiacokon szokásos hosszú távú szerződések keretein belül vásárolnak nyersanyagokat (természetesen ezek feltételei is követik bizonyos mértékben a világpiaci árakat). A nyersanyagban gazdag országok jól profitálhatnak ebből az áremelkedésből, ugyanakkor fontos, hogy exportbevételeiket megfelelő hatékonysággal fektessék be.

A nyersanyagok világpiaci árának emelkedése nem igazán konfliktusmező, ezt nem lehet megoldani. A Nyugatnak el kell fogadnia Kína erőteljes gazdasági növekedését már csak azért is, mert a szegénység elleni globális küzdelemben nagyon sokat köszönhetünk Kína felemelkedésének. Az elmúlt 30 évben több mint 200 millió kínai lépett túl legfőbb problémáján, az abszolút szegénységen.

A második konfliktusforrás az, hogy Kína és a világ többi nagyfogyasztó országa, régiója (USA, EU) számára *ugyanaz a nyersanyagok beszerzési*

³ Idézi Malenbaumot Surányi Sándor: Források, népesedés és fenntartható fejlődés a globális gazdaságban, AULA Kiadó, Budapest, 2001, p. 117.

forrása. Harc folyik az erőforrásokért, akár fémek, akár nem fémek bányászati termékekről legyen szó, akár energiahordozókról. A manapság egyre jelentősebb beszerzési források Afrika, Latin-Amerika és a közel-keleti, közép-ázsiai térség, ezért e piacok nyersanyagaiért alakulhat ki ádáz küzdelem.

Afrika és Latin-Amerika szerepe Kína számára a közelmúltban nőtt meg. Afrika részaránya a kínai importban az 1990-es évek közepétől mintegy tíz év alatt 0,8 százalékról 3,2 százalékra nőtt, míg Latin-Amerika részesedése kettő százalékról négy százalékra emelkedett. 2005-re Kína Afrikával folytatott kereskedelmében nettó importőrré vált, az import háromnegyedét nyersanyagok teszik ki. A kínai export késztermékeket, alacsony minőségű használati cikkeket (háztartási eszközöket, tévéket, ruházati cikkeket) jelentett 2005-ben és jelent ma is. Figyelemre méltó, hogy Kína kereskedelme 5 országra koncentrálódik Afrikában. Az 5 legfontosabb kereskedelmi partner (Angola, Dél-Afrikai Köztársaság, Szudán, Egyenlítői Guinea és Kongó) a kínai import 80 százalékát adja, Angola részesedése kiugró, az összes Afrikából származó kínai import 41 százalékáért volt felelős 2005-ben.

Latin-Amerika és Afrika országai adják a kínai nyersanyagimport jelentős részét. Együttes részesedésük a vasérc, mangánérc, krómérc esetén 30-40 százalék között van, rézércnél 50 százalék fölötti, míg a kobaltérc esetén 90 százalék. Részesedésük az elmúlt 10 év folyamán folyamatosan növekedett.

Amint fent már említettük, az energiahordozók piacán, mindenekelőtt a kőolajszektorban sincs ez másképp, a két kontinens részaránya folyamatosan emelkedik. Mára olyan országok kapcsolódtak be Kína kőolajellátásába, mint Venezuela, Argentína, Peru, Kolumbia, Ecuador és Kuba. A Közel-Kelet részaránya ugyanakkor csökkent, a 2000-es 53,9 százalék 2007-re 44,8 százalékra. Közép-Ázsia olajtermelőinek (csak Oroszország és Kazahsztán exportál Kínába a térségből) részesedése a kínai olajimportban 3,1 százalékról (2000) 12,6 százalékra emelkedett 2007-re.

A konfliktus forrása az, hogy a világ több országa ugyanazokhoz a forrásokhoz kíván hozzájutni, s némely országok olyan eszközöket és elveket alkalmaznak, amelyeket mások nem néznek jó szemmel. A nyugati világ így nem nézi jó szemmel, hogy Kína jó kapcsolatokat ápol Venezuelával, Kubával, Iránnal, s Szudánnal. Esetenként azt használja ki, hogy a Nyugat szankciókat vetett ki egyes országokra, s Kína ezt nem veszi figyelembe, sőt, erőteljesen építi kapcsolatait (és üzemeit) az országban (ld. Szudán).

Ezzel el is jutunk a harmadik konfliktusforráshoz, mégpedig ahhoz, hogy *Kína aláássa a nyugati világ fejlesztés- és segélypolitikájának céljait.* Beruházásaihoz és hiteleihez, segélyeihez nem szab oly feltételeket, mint a

Világban, az IMF, vagy akár egyes nyugati országok. Kína nem követeli meg a korrupció elleni küzdelmet, a jó kormányzást, intézményi reformokat, s egy sor olyan feltételt, amelyeket a Nyugat segélyei feltételül szab.

A Kínából Afrikába, illetve Latin-Amerikába áramló működő tőke még viszonylag csekély, s csak a kiáramló FDI rendre egy, illetve két százaléka áramlik a két térségbe. A két kontinens szerepének felértékelődését jelzi, hogy Kína érdeklődése nagyban megnőtt a két kontinens iránt, ami gyakori felső szintű látogatásokban is megnyilvánul. A kínai érdeklődés fokozódására következtethetünk abból a kínai vállalatok körében végzett felmérésekből (2006) is, amely a következő 2-5 évben befektetendő külföldi működő tőke célországait vizsgálja. E szerint Afrika és Latin-Amerika részaránya a Kínából kiáramló FDI tekintetében 15, illetve 11 százalékra nőhet a következő években.⁴ Míg többnyire állami vállalatok lépnek fel befektetőként, megfigyelhető, hogy az elmúlt években a kínai magánszektor is egyre aktívabb. Támogatja ezt Kína „Going out”, illetve „Going Global” stratégiája is, mely aktív kormányzati támogatást nyújt, és felszólítja a vállalkozásokat, hogy külföldön fektessék be pénzeiket.

Három ok motiválja a külföldi befektetéseket:

- 1) gazdasági okok (energiabiztonság, más nyersanyagok szállításának biztosítása; értékesítési piacok megnyitása; vezetői kompetenciák, márkanevek, elosztóhálózatok megszerzése)
- 2) politikai célok: a piacgazdasági státusz megszerzése a kereskedelmi partnertől, valamint az egy-Kína elv széles körű biztosítása
- 3) stratégiai célok: a nemzetközi színpadon való aktívabb fellépést szolgálja a kereskedelmi kapcsolatok összefonódása; a multipoláris világrend egyre erőteljesebb alátámasztása az USA hegemoniája ellenében.

Az afrikai és latin-amerikai országok is profitálnak a kínai kapcsolatból. Az egy főre jutó jövedelmek a két térségben 1990 és 2006 között Latin-Amerikában 5000\$-ról 9000\$-ra emelkedtek, míg Afrikában 1800\$-ról 2700\$-ra.⁵ A két térség feladata abban áll, hogy az exportból származó pénzeket gazdaságfejlesztésre fordítsák, azokat fenntartható módon fektessék be, oktatási és infrastrukturális beruházásokat valósítsanak meg, intézményi reformokat is végrehajtsanak, s a magasabb hozzáadott értéket termelő iparágakba ruházzanak be. Ez a nyersanyagexporttól való erőteljes függésüket, s így a világpiaci ársokkoknak való kitettségüket is csök-

⁴ Tamara Tinh – Silja Voss – Steffen Dyck: Chinas Rohstoffhunger, Auswirkungen auf Afrika und Latein-Amerika, in China Spezial, Deutsche Bank Research, Frankfurt am Main, 2006. június 30.

⁵ Ez a kijelentés ugyanakkor nem állítja, hogy jövedelmek emelkedése kizárólag a nyersanyagexport bővülésének köszönhető, szerepe azonban minden bizonnyal nem mellékes.

kentené, s csökkentené az úgynevezett holland kór kialakulásának kockázatát is. Az országoknak szükségük van ugyanakkor egy megfelelő stratégiára, hisz Kína otthon kívánja tartani a feldolgozóipari kapacitást, a gyártást, s Afrikának és Latin-Amerikának csak nyersanyagaira (és felvevőpia-caira) tart igényt. Ez a két kontinens kínai elköteleződésének fontos negatív hatása lehet, amit az országoknak kezelniük kell.

Kína egyre nagyobb mértékben tart majd igényt az érintett országok nyersanyagaira, az exportbevételek emelkedése tehát valószínűsíthető. Kína a beruházások végrehajtásában is partner, az érintett országoknak ugyanakkor megfontolt viselkedés javasolt. Különösen azért, mert Kína a beruházásokért és a puha feltételű hitelekért is kér valamit: a kínai export-import bank például a hitelekért cserébe azt követeli meg, hogy az adós kínai cégeket bizzon meg beruházásai végrehajtására, sőt sokszor a felszerelés, a technológia, a szolgáltatások 50 százaléka is Kinából kell, hogy érkezzen (a kínai munkaerő kiküldetéséről nem is beszélve). A beruházások tehát sokszor szigetszerűen valósulnak meg, az adott állam gazdaságában nem alakulnak ki kapcsolódási pontok.

A nyugati kondíciók feltételül szabásának mellőzése azonban – ami jelentős mértékben hozzájárul ahhoz, hogy Kína kedvelt partner ezen országok körében – a Nyugat és Kína érdekeinek összeütközéséhez vezethet.

A negyedik konfliktusforrás a *klimaváltozás elleni globális küzdelem*ben betöltött szerepeket érinti. A világ széndioxid-kibocsátásának egyre nagyobb részéért felelős a nehéziparát egyre jobban kiépítő Kína. Szükség lesz ezért egy globális klímarezsím megalkotására, mely a fejlett világon kívül a fejlődő országoknak (mindenekelőtt Kínának és Indiának) is előírja, hogy fogják vissza üvegházgáz-kibocsátásukat. Az Európai Unió széndioxid-kibocsátása (2005-ben) a globális kibocsátás 13,12 százaléka⁶ volt (Európa: 16,6%). Az Európai Tanács 2007 tavaszán vállalta, hogy kibocsátását 1990-hez képest 20 százalékkal csökkenti 2020-ig, ugyanakkor 30 százalékkal csökkenti, amennyiben a többi nagy üvegházgáz-kibocsátó ország hozzájárul az éghajlatváltozás elleni küzdelemhez. Az EU egyedüli vállalásának köszönhetően a globális kibocsátás csak kis mértékben csökken, ezért szükség van a világ többi nagy kibocsátójának (Egyesült Államok 21,13%, Oroszország 6,02%, Kína 18,88%, India 4,13%)⁷ elköteleződésére is.

⁶ Energy Information Administration, Official Energy Statistics from the U.S. Government, URL: <http://www.eia.doe.gov/environment.html>, 2005-ös adatok, letöltés: 2008. június 15.

⁷ *Ibid.*

A fejlődő országok álláspontja ugyanakkor az, hogy a történelem folyamán kibocsátott üvegházgázok legnagyobb részéért, így az éghajlatváltozásért is a fejlett világ a felelős, ezért most ezeknek az országoknak kell erőfeszítéseket tenni annak feltartóztatására. Az érv jogos. Az energetikai forrásból származó CO₂-kibocsátás történelem során kibocsátott mennyiségét is számítva (1900-tól) 2030-ig (a World Energy Outlook 2007 referencia szcenáriója alapján) Kína a teljes kibocsátás 16 százalékáért lesz felelős, amivel csak megközelíti az USA 25 százalékos, valamint az EU 18 százalékos részesedését. India kumulatív kibocsátása (4%) megegyezik Japán kibocsátásával.⁸ Ez az érv azonban nem segít akkor, amikor látjuk a világtengerek szintjének emelkedését, az egyre gyakrabban és egyre nagyobb károkat okozó viharokat, s a Földön élő állat- és növényfajok számának rohamos csökkenését.

A konfliktust nem lesz könnyű megoldani, egy hatékony globális klímarezsim megalkotása a fejlődő országok ellenállásán sokáig el fog még bukni. A fejlett országoknak nagyobb részt kell majd vállalniuk a kibocsátás csökkentéséből, de ezt – amint a Kiotói Jegyzőkönyv is előírja – a befektetőknek nem feltétlenül a saját országukban kell megtenniük. A közös végrehajtás (joint implementation, JI) és a tiszta fejlesztési mechanizmus (clean development mechanism, CDM) lehetővé teszi, hogy az egyes országok ott valósítsanak meg üvegházgázkibocsátás-csökkentő beruházásokat, ahol ez a leghatékonyabb.

Az éghajlatváltozás elleni küzdelem ezért az együttműködési mezők egyik fő területe is, melyeket a következőkben tekintsünk át.

3.2. Együttműködési lehetőségek

A legfőbb gazdasági együttműködési területet a környezetvédelem köré csoportosíthatjuk. Kína egyik legfőbb problémája a 2000-es évek elején a szociális helyzet éleződése, a szegények és gazdagok közötti rés növekedése mellett a környezetvédelem. Ezt most széles értelemben vesszük, s nem csak a kínálat oldalát kell a kiaknázható lehetőségek közé felvenni, hanem a keresleti oldalt is.

A nyersanyagok kínálati oldalán a kitermelés környezeti hatásainak csökkentése jelent előrelépést. Mivel hazánk nem kifejezetten gazdag nyersanyagokban, s bányászatunk is erősen leépült a rendszerváltás után,

⁸ International Energy Agency: World Energy Outlook 2007, China and India Insights, Párizs, 2007, pp. 191.

ezen a területen nem valószínű, hogy jelentős együttműködést építhetünk ki Kínával.

A nyersanyagok keresleti oldala, azok feldolgozása, a folyamatok anyag- és energiaintenzitásának csökkentése olyan területek, amelyekben az elmúlt években a hazai ipar jelentős tapasztalatot szerzett. Egy sor szakember tanulta el a rendszerváltás utáni években Magyarországra települt vállalkozásoknál a legjobb technológiák alkalmazását.⁹ Az e technológiák beépítésében és működtetésében szerzett tapasztalat exportja – megtámogatva a méltán híres magyar műszaki szakembergárdával – a kínai és a magyar fél számára is gyümölcsöző, win-win típusú együttműködési lehetőség. Hazánk nagy tapasztalattal rendelkezik továbbá a széntüzelésű erőművek és a nukleáris energia alkalmazásában is. Tekintettel arra, hogy Kína energiaigénye a jövőben is rohamos növekedést fog mutatni, s a legfőbb primer energiaforrás a szén marad, s 2020-ig 25 reaktor építését tervezi a kínai vezetés, a magyar szakértelem és tapasztalat jól használható.

Egy további keresletoldali lehetőség (immár nem az ipar, hanem a fogyasztók keresletében) a nyersanyagpiacokon az energiaszektorban lelhető fel. Az energiaintenzitás csökkentési lehetőségeiről már fent szóltunk, ezért itt az épületek energiafogyasztására térünk ki. A jelenleg Kínában felépített épületállomány egy csöppnyi kivételt leszámítva energiapazarló. Az épületállomány növekedésének köszönhető, hogy 1970 és 2007 között az épületek hűtése és fűtése által elhasznált energia részaránya a teljes energiafogyasztásban 10 százalékról 27 százalékra nőtt.¹⁰ A növekvő energiaárak láttán a kínai kormány hosszú évek tétlensége után felismerte ennek a fejlődésnek súlyos következményeit, s ma már megpróbál hatékonyan tenni ellene. Az energiahatékonyságra szinte hetente születnek új standardok, s ezeket egyre szigorúbban be is tartatják. A legutóbbi 5 éves terv célul tűzi ki, hogy a gazdaság minden szektorát fenntarthatóbb irányba tereljék, s azt a nagyra törő célt tűzte ki, hogy az egy főre jutó GDP-re vetített energiafelhasználást 2005-höz képest 2010-ig 20 százalékkal csökkentsék. Nyilvánvaló, hogy az építőiparnak ebben kulcsszerepet kell játszania. Nagyobb városokban, mint például Pekingben és Sanghaj-

⁹ Igen, sok esetben előfordult, hogy a második legjobb, illetve a külföldön már nem használható technika érkezett hazánkba, de a globális verseny erősödésével, s új üzemek létesülésével a nyugati beruházók sok ágazatban, így a cementiparban, a papíriparban, az építőanyag-iparban a nyugati országokban alkalmazottnál is jobb technológiát építettek be. Forrás: Klíma-energia-csomag fórum a Gazdasági és Közlekedési Minisztériumban, 2008. április 15-én.

¹⁰ The German Chamber Network: Marketing für deutsche Standards, Produkte, Technologien mit Schwerpunkt Shanghai und Yangzi-Region, in Building, Energy & Environment, Shanghai, 2007. május, pp. 1.

ban az új építésű lakóingatlanokra már jó ideje érvényes a 80-as évek építőipari normáihoz képest 50 százalékos hatékonyságjavulási kötelezettség, sőt Pekingben az érték már 65 százalékra nőtt, Sanghajban pedig napirinden van a pekingi példa követése, valamint az előírás kiterjesztése az irodaépületekre is.

Igen fontos azonban, hogy a már meglévő épületállományt is rendbe kell hozni: 2015-ig az épületek 25 százalékát energiahatékonyra kell alakítani. Ha csak abból indulunk ki, hogy ezen rövid idő alatt csak 15-20 százalékot érünk el, az akkor is 150-250 milliárd euró beruházást igényel. Ha ehhez hozzászámítjuk az új ingatlanok építését is, akkor csak az energiahatékony épületek területén kb. 300-500 milliárd euró befektetésre számíthatunk. A kormánynak más ambiciózus céljai is vannak: 2020-ra Kína energiaellátásának 16 százalékát megújuló energiaforrásokból kívánja fedezni, s ehhez 187 milliárd dollár beruházással számol. Magyarország hatalmas geotermikus potenciállal rendelkezik, Kínában pedig sorra épülnek a geotermikus erőművek, kooperáció eddig mégsem valósult meg ezen a téren. A kormány 2020-ban 300 millió négyzetméter installált napelem-kapacitást szeretne látni, a szélenergia részarányát pedig meg kívánja tizszerezni (2007-ben 3000 MW kapacitás üzemel). Az állami környezetvédelmi ügynökség 2006-2010-es kumulált költségvetése 156,6 milliárd dollár.¹¹ A magyar napelem-gyártók számára is jó piacnak ígérkezik Kína.

Az építőipar erőteljes növekedését az is segíti, hogy Kínában gombamód nőnek ki a földből a gyárak, raktárépületek, csarnokok, iroda- és lakóépületek. Utóbbi tendenciája várhatóan azért sem fog lanyhulni, mert évente 15-20 millió ember költözik a vidéki területekről a városokba, a városi lakosság aránya a teljes népességen belül jelenleg még csak kb. 40 százalék. 2020-ig ez mintegy 180-240 millió ember városi elhelyezését állítja feladatul a kormány (és a potenciális külföldi befektetők) elé.

4) Következtetések

A távol-keleti óriás növekedése bizonyosan folytatódik még a következő években is. A növekedés hatalmas nyersanyagigényt von maga után, a nyersanyagok kitermelésének, feldolgozásának és fogyasztásának hatásai jelentősek maradnak. Az egyik ilyen hatás a nyersanyagok világpiacon

¹¹ *Ibid.*, p. 2.

nak emelkedése. A felhasznált nyersanyagok jó része kimerülő forrás. Nem tudjuk, hogyan fog reagálni a piac e kimerülő termékek egyre növekvő keresletére, de valószínűsíthető az árak emelkedése, amire ezért hosszú távon is fel kell készülnünk. Ez ellen hazánk nem tud mást tenni, mint elfogadni, s alkalmazkodni a helyzethez. A hazai anyag- és energiaintenzitás csökkentésébe való befektetés jelentős potenciállal kecsegtet még, mindenekelőtt a lakossági és a közszektorban tudunk eredményeket elérni.

Az érintett nyersanyagok iránti készletekre immár több ország is pályázik, s ugyanattól a kitermelő országtól többen is örömmel megvásárolnák a nyersanyagot. A nyerstermékekért folyó verseny tehát fokozódik. Egyes országok, így Kína, ma olyan politikával képes megszerezni sok, nyersanyagban gazdag ország elköteleződését, amely negatív visszhangot vált ki a világ nyugati féltékéjén. Kína sikerei a nyersanyagok beszerzési forrásainak biztosításában kétségtelenek. A fejlett világ szükségesnek érzi majd, hogy önzőbb módon törekedjen a nyersanyagkészletek megszerzésére. Vagy újr gondolja fejlesztési és segélypolitikáját, vagy sikerül neki együttműködést kialakítani Kínával (és a többi fejlődő országgal). Hazánk számára a keretet minden bizonnyal az Európai Unió határozza majd meg.

Kína növekedésének környezeti hatásai ugyanakkor a globális környezeti állapot romlását is eredményezik. Kína bevonása a kialakítandó éghajlatvédelmi rezsimbe feltétlenül szükséges.

Az együttműködési lehetőségek, mindenekelőtt az anyag- és energiaintenzitás csökkentése Kínában, egy új, energiahatékony épületállomány felépítése azonban hatalmas potenciállal kecsegtet. A környezettechnika hazai sikerei megalapozhatják a technológia exportját, s ezáltal azt, hogy hazánk is részesüljön Kína növekedéséből. Ehhez arra is szükség lesz azonban, hogy a magyar gazdaságpolitika a hazai környezettechnikai piac fejlődését előmozdítsa, erre ösztönzőket építsen ki, s a vállalkozásokat megerősítse, mindenekelőtt feltőkésítse. Leginkább ezen múlik, hogy a nyersanyagszektorban hasznot tudunk-e majd húzni a kínai növekedésből. A sikerek kiaknázása rajtunk múlik, de az alapot ehhez előbb meg kell teremteni: lehetővé kell tenni, hogy a magyar vállalkozó eljusson Kínába. Ehhez exportálható termékekre, szolgáltatásokra, a kínai piac megismertetésére és tőkeerős vállalatokra van szükség.

* * * * *

Melléklet

1. táblázat
A rézérc beszerzési forrásai Kínában 2000-ben és 2007-ben

	2000			2007	
	Ezer tonna	Részarány %		Ezer tonna	Részarány %
Chile	617	34,03	Chile	1329	29,37
Mongólia	415	22,89	Peru	1027	22,70
Ausztrália	230	12,69	Mongólia	552	12,20
Kanada	126	6,95	Ausztrália	351	7,76
Peru	74	4,08	USA	248	5,48
Irán	95	5,24	Kanada	98	2,17
Indonézia	39	2,15	Indonézia	78	1,72
Dél-afrikai Köztársaság	28	1,54	Kazahsztán	133	2,94
Egyéb	189	10,42	Egyéb	709	15,67
Teljes import	1813	100,00	Teljes import	4525	100,00

Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

2. táblázat
A nikkelérc beszerzési forrásai Kínában 2000-ben és 2007-ben

	2000			2007	
	Ezer tonna	Részarány %		Ezer tonna	Részarány %
Japán	0,11	8,94	Indonézia	6258	40,33
Ausztrália	0,37	30,08	Fülöp-szigetek	7953	51,26
Dél-afrikai Köztársaság	0,14	11,38	Ausztrália	125	0,81
Egyéb Ázsia	0,37	30,08	Új-Kaledónia	1018	6,56
Koreai Közt.	0,17	13,82	Spanyolország	84	0,54
Mianmar	0,06	4,88	USA	35	0,23
Belgium	0,02	1,63	Kanada	8	0,05
Ghána	0	0,00	Botswana	14	0,09
Egyéb	0	0,00	Egyéb	21	0,14
Teljes import	1,23	100,00	Teljes import	15516	100,00

Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

3. táblázat
Az ólomérc beszerzési forrásai Kínában 2000-ben és 2007-ben

	2000			2007	
	Ezer tonna	Részarány %		Ezer tonna	Részarány %
Ausztrália	136	43,73	Peru	189	14,94
Kanada	33	10,61	USA	224	17,71
Spanyolország	38	12,22	Ausztrália	130	10,28
Peru	19	6,11	Oroszország	72	5,69
Németország	20	6,43	India	36	2,85
Marokkó	6	1,93	Irán	40	3,16
USA	10	3,22	Mexikó	55	4,35
Írország	9	2,89	Kanada	34	2,69
Irán	8	2,57	Németország	33	2,61
Románia	4	1,29	Vietnam	38	3,00
Belgium	7	2,25	Koreai Népi De- mokratikus Közt.	42	3,32
Namíbia	6	1,93	Koreai Köztársaság	117	9,25
Egyéb	15	4,82	Egyéb	255	20,16
Teljes import	311	100,00	Teljes import	1265	100,00

Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

4. táblázat
A cinkérc beszerzési forrásai Kínában 2000-ben és 2007-ben

	2000			2007	
	Ezer tonna	Részarány %		Ezer tonna	Részarány %
Irán	35	44,93	Ausztrália	667	30,95
Vietnam	26	33,38	India	207	9,61
Mianmar	12	15,40	Peru	138	6,40
Oroszország	1,7	2,18	Mongólia	121	5,61
Belgium	0,4	0,51	USA	57	2,65
Mexikó	0,3	0,39	Irán	84	3,90
Észak-Korea	1,4	1,80	Törökország	109	5,06
USA	0,02	0,03	Koreai Népi De- mokratikus Köz- társaság	426	19,77
Japán	0	0,00	Egyéb	346	16,06
Teljes import	77,9	100,00	Teljes import	2155	100,00

Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

5. táblázat
Az ónérc beszerzési forrásai Kínában 2000-ben és 2007-ben

	2000			2007	
	Ezer tonna	Részarány %		Ezer tonna	Részarány %
Bolívia	1,8	89,55	Bolívia	3,4	16,43
Belgium	0,2	9,95	Mianmar	16	77,29
Koreai Közt.	0,08	3,98	Chile	0,16	0,77
USA	0,03	1,49	Vietnam	0,73	3,53
Egyéb Ázsia	0	0,00	Laoi Népi Demokrati- kus Köztár- saság	0,2	0,97
			Indonézia	0,08	0,39
			Egyéb	0,13	0,63
Teljes import	2,01	100,00	Teljes import	20,7	100,00

Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

6. táblázat
A mangánérc beszerzési forrásai Kínában 2000-ben és 2007-ben

	2000			2007	
	Ezer tonna	Részarány %		Ezer tonna	Részarány %
Ausztrália	338	28,10	Ausztrália	3078	46,41
Gabon	236	19,62	Gabon	1321	19,92
Ghána	213	17,71	Dél-afrikai Köztársaság	1110	16,74
Brazília	114	9,48	Brazília	329	4,96
India	109	9,06	Indonézia	118	1,78
Dél-afrikai Köztársaság	35	2,91	India	139	2,10
Mianmar	131	10,89	Ghána	177	2,67
Namíbia	22	1,83	USA	33	0,50
Egyéb	5	0,42	Egyéb	327	4,93
Teljes import	1203	100,00	Teljes import	6632	100,00

Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

7. táblázat
A vasérc beszerzési forrásai Kínában 2000-ben és 2007-ben

	2000			2007	
	Ezer tonna	Részarány %		Ezer tonna	Részarány %
Ausztrália	32750	46,81	Ausztrália	145483	38,00
Brazília	14815	21,17	Brazília	97612	25,50
India	10996	15,72	India	79269	20,71
Dél-afrikai Köztársaság	8040	11,49	Dél-afrikai Köztársaság	12231	3,19
Peru	1733	2,48	Kanada	5931	1,55
Kanada	459	0,66	Oroszország	5394	1,41
Új-Zéland	316	0,45	Irán	5040	1,32
Vietnam	314	0,45	Peru	4815	1,26
Venezuela	134	0,19	Venezuela	3395	0,89
Egyéb	414	0,59	Egyéb	23668	6,18
Teljes import	69971	100,00	Teljes import	382838	100,00

Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

8. táblázat
A krómérc beszerzési forrásai Kínában 2000-ben és 2007-ben

	2000			2007	
	Ezer tonna	Részarány %		Ezer tonna	Részarány %
India	707	63,52	Dél-afrikai Köztársaság	1963	32,24
Irán	136	12,22	India	984	16,16
Pakisztán	101	9,07	Törökország	1082	17,77
Ausztrália	89	8,00	Pakisztán	295	4,84
Vietnam	47	4,22	Kazahsztán	198	3,25
Dél-afrikai Köztársaság	13	1,17	Irán	185	3,04
Omán	15	1,35	Albánia	229	3,76
Fülöp-szigetek	5	0,45	Omán	337	5,53
			Ausztrália	221	3,63
			Fülöp-szigetek	221	3,63
Egyéb	0	0,00	Egyéb	374	6,14
Teljes import	1113	100,00	Teljes import	6089	100,00

Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

9. táblázat
A kobaltérczek beszerzési forrásai Kínában 2000-ben és 2007-ben

	2000			2007	
	Ezer tonna	Részarány %		Ezer tonna	Részarány %
Dél-afrikai Köztársaság	9,6	60,00	Kongói Demokratikus Köztársaság	85	72,03
Kongó	1,4	8,75	Kuba	7	5,93
Ausztrália	1	6,25	Kongó	14	11,86
USA	1,8	11,25	Dél-afrikai Köztársaság	4,7	3,98
Zambia	1,1	6,88	Japán	0,09	0,08
Egyéb	1,1	6,88	Egyéb	7,21	6,11
Teljes import	16	100,00	Teljes import	118	100,00

Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

10. táblázat
Az alumínium érceinek beszerzési forrásai Kínában 2000-ben és 2007-ben

	2000			2007	
	Ezer tonna	Részarány %		Ezer tonna	Részarány %
Indonézia	365	90,35	Indonézia	15379	66,27
USA	3	0,74	India	5245	22,60
India	33	8,17	Ausztrália	2306	9,94
Japán	2	0,50	Malajzia	238	1,03
Németország	0,1	0,02	Japán	30	0,13
Egyéb	0,9	0,22	Egyéb	10	0,04
Teljes import	404	100,00	Teljes import	23208	100,00

Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

11. táblázat
A volfrámérc beszerzési forrásai Kínában 2000-ben és 2007-ben

	2000			2007	
	Ezer tonna	Részarány %		Ezer tonna	Részarány %
USA	0,07	12,50	Kanada	2,79	30,00
Észak-Korea	0,23	41,07	Oroszország	1,96	21,08
Oroszország	0,1	17,86	Kongó	1,34	14,41
Szingapúr	0,1	17,86	Thaiföld	0,6	6,45
Spanyolország	0,06	10,71	Ruanda	0,34	3,66
			Kenya	0,27	2,90
			Bolívia	0,12	1,29
			Brazília	0,12	1,29
Egyéb	0	0,00	Egyéb	1,76	18,92
Teljes import	0,56	100,00	Teljes import	9,3	100,00

Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.

12. táblázat
Kína alapvető energiamérlege
(millió tonna kőszénegyenérték)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Elsődleges energiahordozók termelése	1289,8	n.a.	1383,7	1599,1	1873,4	2058,8	2210,6
Teljes energiafogyasztás	1385,6	n.a.	1482,2	1709,4	2032,3	2246,9	2462,7
Importált energiahordozók	143,3	n.a.	157,7	200,5	265,9	269,5	310,6
Importhányad (import/fogyasztás, %)	10,34	n.a.	10,64	11,73	13,08	11,99	12,61

Forrás: National Bureau of Statistics of China: China Statistical Yearbook, 2005, 2006, 2007, CD-ROM.

13. táblázat
Kína szerepe a világ kőolajpiacán

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Import (millió tonna)	70,27	60,26	69,4	91,02	122,81	126,82	145,17	163,16
Import változása (előző év=100)	n.a.	85,75	115,17	131,15	134,93	103,27	114,47	112,39
Világimport (millió tonna)	2159,88	2230,39	2221,73	2328,25	2454,64	2548,86	2617,54	2730,24
Világimport változása (előző év=100)	n.a.	103,26	99,61	104,79	105,43	103,84	102,69	104,31
Részesedés a világim- portból %	3,25	2,70	3,12	3,91	5,00	4,98	5,55	5,98
Export (millió tonna)	10,31	7,55	7,66	8,13	5,49	8,07	6,34	3,88
Világexport (millió tonna)	2159,88	2230,39	2221,73	2328,25	2454,64	2548,86	2617,54	2730,24
Részesedés a világex- portból %	0,48	0,34	0,34	0,35	0,22	0,32	0,24	0,14
Termelés(millió tonna)	162,6	164,8	166,9	169,6	174,1	180,8	183,7	186,7
Világtermelés (millió tonna)	3614,1	3600,3	3575,3	3701,1	3866,7	3897,0	3914,3	3905,9
Kína részesedése a világtermelésben %	4,50	4,58	4,67	4,58	4,50	4,64	4,69	4,78
Kína kőolajfogyasztá- sa (millió tonna)	223,6	227,9	247,4	271,7	318,9	327,8	353,3	368,0
Világ kőolajfogyasztá- sa (millió tonna)	3558,7	3576,2	3611,3	3681,8	3823,7	3871,0	3910,9	3952,8
Kína részesedése a világfogyasztásban %	6,28	6,37	6,85	7,38	8,34	8,47	9,03	9,31
A kínai importhányad (import/fogyasztás) %	31,43	26,44	28,05	33,50	38,51	38,69	41,09	44,34

Forrás: UN Comtrade adatbázis; National Bureau of Statistics of China: China Statistical Yearbook, 2005, 2006, 2007, CD-ROM; BP Statistical Review of World Energy, June 2008, saját számítások.

14. táblázat
Kína szerepe a világ földgázpiacán

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Termelés (mtoe)	24,5	27,3	29,4	31,5	37,3	44,4	52,7	62,4
Termelés változása (előző év=100)	n.a.	111,4	107,7	107,1	118,4	119,0	118,7	118,4
Világtermelés (mtoe)	2190,9	2243,6	2282,6	2366,4	2440,7	2506,0	2592,8	2654,1
Világtermelés változása (előző év=100)	n.a.	102,4	101,7	103,7	103,1	102,7	103,5	102,4
Kína részesedése a világtermelésben %	1,12	1,22	1,29	1,33	1,53	1,77	2,03	2,35
Kína földgázfogyasztása (mtoe)	22,1	24,7	26,3	30,5	35,7	42,1	50,5	60,6
Fogyasztás változása (előző év=100)	n.a.	111,8	106,5	116,0	117,0	117,9	120,0	120,0
Világ földgázfogyasztása (mtoe)	2199,3	2216,6	2287,5	2341,1	2427,6	2496,8	2558,3	2637,7
Világfogyasztás változása (előző év=100)	n.a.	100,8	103,2	102,3	103,7	102,9	102,5	103,1
Kína részesedése a világfogyasztásban %	1,00	1,11	1,15	1,30	1,47	1,69	1,97	2,30

Forrás: UN Comtrade adatbázis; National Bureau of Statistics of China: China Statistical Yearbook, 2005, 2006, 2007, CD-ROM; BP Statistical Review of World Energy, June 2008, saját számítások.

15. táblázat
Kína szerepe a világ kőszénpiacán

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Export (millió USD)	1460,2	2666,2	2532,1	2750,3	3811,2	4272,1	3669,8	3297,3
Export változása (előző év=100)	n.a.	182,59	94,97	108,62	138,57	112,09	85,90	89,85
Világexport (millió USD)	n.a.	20339,5	20368,1	21831,9	31325	45892,2	49275,7	n.a.
Világexport változása (előző év=100)	n.a.	n.a.	100,14	107,19	143,48	146,50	107,37	n.a.
Részesedés a világexportból %	n.a.	13,11	12,43	12,60	12,17	9,31	7,45	n.a.
Import (millió USD)	68,6	87,5	328,5	363,4	891,8	1383,5	1618	2421
Import változása (előző év=100)	n.a.	127,55	375,43	110,62	245,40	155,14	116,95	149,63
Világimport (millió USD)	n.a.	25109,7	25516,7	28072,6	44664,5	58044	60569,9	n.a.
Világimport változása (előző év=100)	n.a.	n.a.	101,62	110,02	159,10	129,96	104,35	n.a.
Részesedés a világimportból %	n.a.	0,35	1,29	1,29	2,00	2,38	2,67	n.a.
Termelés (mtoe)	656,7	697,6	733,7	868,4	1012,1	1119,8	1205,1	1289,6
Termelés változása (előző év=100)	n.a.	106,2	105,2	118,4	116,5	110,6	107,6	107,0
Világtermelés (mtoe)	2247,1	2346,7	2357,8	2520,2	2729,0	2883,5	3034,5	3135,6
Világtermelés változása (előző év=100)	n.a.	104,4	100,5	106,9	108,3	105,7	105,2	103,3
Kína részesedése a világtermelésben %	29,22	29,73	31,12	34,46	37,09	38,83	39,71	41,13
Kína szénfogyasztása (mtoe)	667,4	681,3	713,8	853,1	983,0	1088,8	1215,0	1311,4
Fogyasztás változása (előző év=100)	n.a.	102,1	104,8	119,5	115,2	110,8	111,6	107,9
Világ szénfogyasztása (mtoe)	2340,4	2351,7	2406,7	2599,7	2768,1	2892,4	3041,7	3177,5
Világfogyasztás változása (előző év=100)	n.a.	100,5	102,3	108,0	106,5	104,5	105,2	104,5
Kína részesedése a világfogyasztásban %	28,52	28,97	29,66	32,82	35,51	37,64	39,94	41,27

Forrás: UN Comtrade adatbázis; National Bureau of Statistics of China: China Statistical Yearbook, 2005, 2006, 2007, CD-ROM; BP Statistical Review of World Energy, June 2008, saját számítások.

16. táblázat
Kína szerepe a világ vasércpiacon

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Import (millió USD)	2502,8	2769,1	4856,2	12699,1	18379,5	20913,2
Import változása (előző év=100)	n.a.	110,64	175,37	261,50	144,73	113,79
Világimport (millió USD)	12818,4	13040,5	16833,5	29470,1	40668,7	47319,7
Világimport változása (előző év=100)	n.a.	101,73	129,09	175,07	138,00	116,35
Részesedés a világim- portból %	19,53	21,23	28,85	43,09	45,19	44,20
Import (ezer tonna)	n.a.	n.a.	148120	208090	275230	326300
Export (ezer tonna)	n.a.	n.a.	0	0	0	0
Import - Export, nettó import	n.a.	n.a.	148120	208090	275230	326300
Kínai termelés (ezer tonna)	n.a.	232619	261085	310105	420493	588171
Fogyasztás (nettó im- port+kínai termelés)	n.a.	n.a.	409205	518195	695723	914471
Importhányad (import/fogyasztás) %	n.a.	n.a.	36,20	40,16	39,56	35,68
Világtermelés (ezer tonna)	n.a.	1117000	1237000	1371000	1554000	1810000
Kína részesedése a világ fogyasztásából* %	n.a.	n.a.	33,08	37,80	44,77	50,52

Forrás: UN Comtrade adatbázis, letöltés: 2008. június 15.; British Geological Survey: World Mineral Production 2002-2006, Nottingham, 2008, valamint National Bureau of Statistics of China: China Statistical Yearbook, 2005, 2006, 2007, CD-ROM, saját számítások.

* Rendelkezésre álló adatok hiányában ez az érték a kínai fogyasztás és a világtermelés hányadosát mutatja. A világtermelés és világfogyasztás közötti különbség csak a tartalék-készletek változásának mértéke, ami több éves időtávon elhanyagolható, ezért számításunk nem vezet téves eredményre.

17. táblázat
Kína szerepe a világ mangánércpiacán

	2003	2004	2005	2006
Import (ezer tonna)	2850	4650	4580	6210
Export (ezer tonna)	0	0	0	0
Import - Export, nettó import	2850	4650	4580	6210
Kínai termelés (ezer tonna)	4600	5500	6000	6000
Fogyasztás (nettó import + kínai termelés)	7450	10150	10580	12210
Importhányad (import/fogyasztás) %	38,26	45,81	43,29	50,86
Világtermelés (ezer tonna)	24200	28400	29500	31200
Kína részesedése a világ fogyasztásából* (%)	30,79	35,74	35,86	39,13

Forrás: British Geological Survey: World Mineral Production 2002-2006, Nottingham, 2008, valamint National Bureau of Statistics of China: China Statistical Yearbook, 2005, 2006, 2007, CD-ROM, saját számítások.

* Rendelkezésre álló adatok hiányában ez az érték a kínai fogyasztás és a világtermelés hányadosát mutatja. A világtermelés és világfogyasztás közötti különbség csak a tartalék-készletek változásának mértéke, ami több éves időtávon elhanyagolható, ezért számításunk nem vezet téves eredményre.

18. táblázat
Kína szerepe a világ rézércpiacán

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Import (millió USD)	898,1	811,2	1296,5	2235,6	3733,4	6273,9
Import változása (előző év=100)	n.a.	90,32	159,82	172,43	167,00	168,05
Világimport (millió USD)	6432,1	5988,1	7263,5	12208,3	16760,2	33748,5
Világimport változása (előző év=100)	n.a.	93,10	121,30	168,08	137,29	201,36
Kína részesedése a világimportból %	13,96	13,55	17,85	18,31	22,28	18,59

Forrás: UN Comtrade adatbázis; National Bureau of Statistics of China: China Statistical Yearbook, 2005, 2006, 2007, CD-ROM.

19. táblázat
Kína szerepe a nikkelérc piacán
(zsugorított érceivel együtt)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Import (millió USD)	21,9	22,1	42,7	128,1	587,8	1289,5
Import változása (előző év=100)	n.a.	100,91	193,21	300,00	458,86	219,38
Világimport (millió USD)	2201,6	2223,4	3183,4	5284,3	6066,9	8904,5
Világimport változása (előző év=100)	n.a.	100,99	143,18	166,00	114,81	146,77
Kína részesedése a világimportból %	0,99	0,99	1,34	2,42	9,69	14,48

Forrás: UN Comtrade adatbázis; National Bureau of Statistics of China: China Statistical Yearbook, 2005, 2006, 2007, CD-ROM.

20. táblázat
Kína szerepe az alumínium érceinek piacán
(timfölddel együtt)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Import (millió USD)	633,1	763,4	1391,4	2069,4	2666,4	3343,6
Import változása (előző év=100)	n.a.	120,58	182,26	148,73	128,85	125,40
Világimport (millió USD)	6810,8	6651,7	7611,6	9845,2	12480	14939
Világimport változása (előző év=100)	n.a.	97,66	114,43	129,34	126,76	119,70
Kína részesedése a világimportból %	9,30	11,48	18,28	21,02	21,37	22,38

Forrás: UN Comtrade adatbázis; National Bureau of Statistics of China: China Statistical Yearbook, 2005, 2006, 2007, CD-ROM.

Referenciák

- Albert A. Stahel (2007): Russische Geopolitik und der Iran, *Strategische Studien*, Insitut für Strategische Studien, 24 October, Wädenswil.
- Anna Guhl (2006): Öl-Diplomatie auf höchster Ebene, *Neues Deutschland*, 24 April, <http://www.uni-kassel.de/fb5/frieden/regionen/China/oel.html>, letöltés: 2007. december 15.
- Anna Guhl (2006): Pekings Strategie zielt auf Öl und diplomatische Unterstützung, *Neues Deutschland*, 1 February, <http://www.uni-kassel.de/fb5/frieden/regionen/China/afrika3.html>, letöltés: 2007. december 15.
- Bora Gyula – Korompai Attila (szerk.) (2003): *A természeti erőforrások gazdaságtana és földrajza*, Budapest, Aula Kiadó, 2. javított kiadás.
- BP Statistical Review of World Energy, June 2008, www.bp.com/statisticalreview, letöltés 2008. június 14.
- British Geological Survey (2008): *World Mineral Production 2002–2006*, Nottingham.
- Bundesagentur für Außenwirtschaft: *Energiewirtschaft VR China 2006*, Peking, 2007. április 2., <https://www.bfai.de/DE/Content/SharedDocs/Links-Einzeldokumente-Datenbanken/fachdokument,templateId=renderSE.html?flident=MK T20070329141555&source=Google&sourcetype=SE>
- China Receives First Oil Delivery via Mekong River, *Go Kunming*, 2007. január 2., http://www.gokunming.com/en/blog/item.php?blog_id=151, letöltés: 2008. június 15.
- Den Frieden militärisch stützen, in Marburg Kompakt, *Studentenkreis Politikwissenschaft*, 2008. március. http://www.studienkreis-terrorismusforschung.de/pdf/marburg_kompakt_maerz_2008_den_frieden_militaerisch_schuetzen.pdf, letöltés: 2008. június 15.
- Energy Information Administration: *Official Energy Statistics from the U.S. Government*, <http://www.eia.doe.gov/environment.html>, 2005-ös adatok, letöltés: 2008. június 15.

- International Energy Agency (2007): *World Energy Outlook 2007, China and India Insights*, Párizs.
- Klíma-energia-csomag-fórum a Gazdasági és Közlekedési Minisztériumban, 2008. április 15-én: A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium, a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, az MTA Világgazdasági Kutatóintézet, a GKI Gazdaságkutató Zrt., valamint az érintett ágazatok képviselőinek találkozója.
- Matthias Eifert – Andreas Oberheitmann – Paul Suding (2007): Chinas Energieverbrauch 2005, *China aktuell*, No. 1.
- National Bureau of Statistics of China: *China Statistical Yearbook, 2005, 2006, 2007*, CD-ROM.
- Rolf Mützenich: China und Latein-Amerika: Brückenschlag zwischen ungleichen Handelspartnern, Sarah Albiez/Philipp Kauppert/Sophie Müller (szerk.): *China und Lateinamerika. Ein tansatlantischer Brückenschlag*, Berlin, 2007, pp. 375–393.
- Surányi Sándor (2001): *Források, népesedés és fenntartható fejlődés a globális gazdaságban*. AULA Kiadó, Budapest.
- Sven Hansen (2007): *China und der Süden*, http://www.inkota.de/index.htm?http://www.inkota.de/publik/index.htm?http://www.inkota.de/publik/ibrief/index.htm?http://209.85.135.104/search?q=cache:MZhEgIen7cJ:www.inkota.de/publik/ibrief/137_hansen.htm+chinas+rohstoffdiplomatie&hl=hu&ct=clnk&cd=6&gl=hu, letöltés: 2007. december 15.
- Tamara Tinh – Silja Voss – Steffen Dyck (2006): Chinas Rohstoffhunger, Auswirkungen auf Afrika und Latein-Amerika, *China Spezial*, Deutsche Bank Research, Frankfurt am Main, June.
- The German Chamber Network (2007): Marketing für deutsche Standards, Produkte, Technologien mit Schwerpunkt Shanghai und Yangzi-Region, *Building, Energy & Environment*, Shanghai, May.
- UNCTAD (2007): *World Investment Report 2007*, Transnational Corporations, Extractive Industries and Development, New York és Genova.
- UNCTAD: FDI/TNC adatbázis: www.unctad.org/fdistatistics
- UN Comtrade adatbázis, <http://comtrade.un.org/db/>, letöltések: 2008. május 8-a és 15-e között
- Wu Zongzhi (2004): Setting Some Aside, *Beijing Review*, November.